

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE

Bakalářská práce

Lucie Smolařová

Investice a dotace v České republice

Investments and subsidies in Czech republic

Praha 2009

vedoucí práce: Ing. Martina Sieber

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Ing. Martině Sieber za ochotné poskytnutí cenných rad a podnětných návrhů k mé práci. Dále mé poděkování patří všem, kteří mi pomohli a jimž vděčím za mnoho užitečných informací.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, vyznačila všechny citace v textu a uvedla veškerou literaturu, jež jsem použila.“

V Praze dne 15.8.2009

.....

Anotace

Bakalářská práce podává ucelený přehled realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v České republice. Je zaměřena na hodnocení náročnosti implementace strukturálních fondů do České republiky, náročnosti realizace jednotlivých projektů a vyhodnocení účinnosti této politiky v České republice v souladu s cíli vytyčenými Evropskou unií.

Klíčová slova

Evropská unie, politika hospodářské a sociální soudržnosti, strukturální fondy, fond Soudržnosti, operační programy, projekt, žádost

Annotation

This thesis gave a comprehensive overview of the implementation of Economic and Social Cohesion Policy in the Czech Republic. It is focused on the evaluation of demand factors of implementing the Structural Funds in the Czech Republic, cost of implementation of individual projects and assess the effectiveness of this policy in the Czech Republic in accordance with the objectives set out by the European Union.

Key words

European Union, Economic and Social Cohesion Policy, Structural Funds, Cohesion Fund, operational programs, project, request

Obsah:

1. <u>Úvod</u>	11
2. <u>Vývoj regionální a strukturální politiky EU</u>	12
2.1 První etapa (1957 – 1973)	12
2.2 Druhá etapa (1974 – 1985)	13
2.3 Třetí etapa (1986 – 1993)	13
2.4 Čtvrtá etapa (1994 – 1999)	16
2.5 Pátá etapa (2000 – 2006)	18
2.6 Šestá etapa (2007 – 2013)	21
2.7 Regionální členění EU	23
3. <u>Strukturální fondy v ČR</u>	26
3.1 Předvstupní pomoc České republiky jako kandidátské zemi	26
3.1.1 Nástroj finanční pomoci Phare	27
3.1.2 Nástroj finanční pomoci ISPA	29
3.1.3 Nástroj finanční pomoci SAPARD	31
3.2 Finanční perspektiva 2000 – 2006	32
3.2.1 Cíl 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů	32
3.2.2 Cíl 2 – Podpora strukturálně postižených regionů	34
3.2.3 Cíl 3 – Podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti	35
3.2.4 Fond soudržnosti	35
3.2.5 Iniciativy Společenství	36
3.3 Finanční perspektiva 2007 – 2013	41
3.3.1 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Konvergence	42
3.3.2 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	47
3.3.3 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Evropská územní spolupráce	49
4. <u>Čerpání dotací ze strukturálních fondů</u>	56
4.1 Implementační mechanismy strukturálních fondů	56
4.1.1 Programové období 2000 – 2006	57

4.1.2 Programové období 2007 – 2013	58
4.2 Mechanismus čerpání dotací ze strukturálních fondů v ČR	59
4.2.1 Příprava, realizace a hodnocení projektů	60
4.2.2 Zavádění operačních programů do praxe	66
4.2.3 Základní členění projektů a jejich financování	68
4.2.4 Křížové financování projektů	69
5. <u>Hodnocení realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR</u>	70
5.1 Zacílení operačních programů	70
5.2 Institucionální a administrativní zázemí	73
5.3 Informovanost	73
5.4 Náročnost vypracování a zpracování žádostí v rámci OP	
Vzdělávání pro konkurenceschopnost	74
6. <u>Závěr</u>	77
Seznam použité literatury	79

Seznam tabulek

tabulka 1: Kohezní fond (1994 – 1999)	18
tabulka 2: Přidělené dotace na jednotlivé Iniciativy (2000 – 2006)	19
tabulka 3: Porovnání Cílů a finančních nástrojů vedoucích k jejich dosažení v tomto a minulém rozpočtovém období	23
tabulka 4: Rozpětí pro průměrnou populační velikost jednotek NUTS	25
tabulka 5: Členění území České republiky	25
tabulka 6: Prostředky předvstupní pomoci alokované na řešení povodňových škod	27
tabulka 7: Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje SAPARD v roce 2002	32
tabulka 8: Prostředky Fondu soudržnosti/ISPA určené pro Českou republiku v letech 2000 – 2006	36
tabulka 9: Rozdělení finančních prostředků z fondů EU v období 2004 – 2006	41
tabulka 10: Operační programy vyjednané pro Českou republiku na období 2007 – 2013	55

Seznam grafů

graf 1: Rozdělení financí 1. kola působení strukturálních fondů podle cílů	15
graf 2: Rozdělování financování 2. kola Strukturálních fondů podle cílů	17
graf 3: Kohezní fond (1994 – 1999)	18
graf 4: Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti v období 2007 – 2013	22
graf 5: Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje Phare pro rok 2001	28
graf 6: Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje ISPA pro rok 2001	30

Seznam obrázků

obrázek 1: Působnost regionálních operačních programů a programů spadajících do Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	49
obrázek 2: Hierarchie a členění jednotlivých strategických dokumentů důležitých při implementaci evropských fondů	59
obrázek 3: Implementační orgány v České republice	68

Seznam zkratek

CADSES	Středoevropské, Jadranské, Podunajské a Jihovýchodní evropské území (Central, Adriatic, Danubian and Southeastern European Space)
CF	Kohezní fond (Cohesion Fund)
CSF	Rámec podpory Společenství (Community Support Framework)
EAGGF	Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund)
ESF	Evropský sociální fond (European Social Fund)
ESZ	Evropská strategie zaměstnanosti
FIFG	Finanční nástroj pro podporu rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance)
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
IMP	Integrované středozemní programy (Integrated Mediterranean Programms)
ISPA	Nástroj předvstupních strukturálních politik (Instrument for Structural Policies for Pre-accession)
LAU	Místní administrativní jednotky (Local Administrative Units)
NUTS	Nomenklaturní jednotky pro územní statistiku (Nomenclature des unités territoriales pour les statistiques)
OP	Operační program
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP PI	Operační program Podnikání a Inovace
PHARE	Pomoc Polsku a Maďarsku při restrukturalizaci hospodářství (Poland and Hungary Assistance in Restructuring Economy)
ROP	Regionální operační program
SAPARD	Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)

TEN-T	Transevropská dopravní síť (Trans – European Transport Network)
TINA	Hodnocení potřeb dopravní infrastruktury (Transport Infrastructure Needs Assessment)

1. Úvod

Rozvoj politiky hospodářské a sociální soudržnosti se váže na historický vývoj Evropské unie. Přestože již při vzniku Evropského hospodářského společenství v roce 1957 byl kladen důraz na posilování hospodářské jednoty snižováním rozdílů mezi různě vyspělými regiony členských států, zpočátku nebylo nutné regionální a strukturální politiku nějak významně koordinovat, protože mezi regiony původních šesti zakládajících států nebyly tak významné rozdíly. Evropské hospodářské společenství se však velmi rychle rozrůstalo o nové státy a s důrazem na solidaritu mezi nimi se začaly tímto problémem zabývat společně a stále intenzivněji. Dnes je více než třetina výdajů evropského rozpočtu vyčleněna právě politice hospodářské a sociální soudržnosti.

Česká republika již od počátku 90. let měla možnost čerpat finanční prostředky z Evropské unie jako kandidátská země, vstupem do Evropské unie v roce 2004 se jí však otevřela možnost plnohodnotně využívat těchto finančních dotací, jež jsou na základě přerozdělování evropského rozpočtu do členských států přiváděny pomocí strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Cílem této práce je podat ucelený přehled realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v České republice, zhodnotit náročnost implementace strukturálních fondů až po realizaci jednotlivých projektů a celkovou účinnost této politiky v České republice v souladu s cíli vytyčenými Evropskou unií.

Pro vyhodnocení náročnosti implementace strukturálních fondů a zpracování projektů je nutné utřídit nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti, jenž byly v České republice zavedeny a přehledně popsat celý mechanismus implementace strukturálních fondů v ČR.

Zhodnocením vlivu šestadvaceti operačních programů, jenž si Česká republika vyjednala s Evropskou komisí, na hospodářský rozvoj České republiky v souladu s cíli vytyčenými Evropskou unií je pak vyhodnocena celková účinnost politiky hospodářské a sociální soudržnosti uplatňované v České republice.

Vyhodnocení náročnosti realizace jednotlivých projektů je ještě doplněno o podmínky zpracování žádosti v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

2. Vývoj regionální a strukturální politiky EU¹

Počátky Regionální a strukturální politiky EU spadají do 60. let. Už Římské smlouvy ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) v sobě obsahovaly článek, který stanovuje „podporu harmonického a vyváženého rozvoje hospodářských činností ve Společenství, zmenšování rozdílů mezi různými oblastmi a potřebu čelit negativním důsledkům integrace v oblasti sociální a agrární.“²

V jejím vývoji lze sledovat několik základních etap, které mají specifický charakter.

2.1 První etapa (1957 – 1973)

V oblasti regionální politiky v počátečním období převládá individuální přístup šesti zakládajících zemí. Není potřeba nadnárodní spolupráce, protože mezi regiony jednotlivých zemí až na jižní Itálii a několik dalších oblastí neexistují významné rozdíly.

Od roku 1958 existovala Evropská investiční banka, která poskytovala výhodné půjčky na projekty v oblasti infrastruktury, investic do technologií a na financování regionální politiky zemí Evropského hospodářského společenství.

V roce 1960 byl založen *Evropský sociální fond (European Social Fund, ESF)*, který byl prvním specializovaným nástrojem strukturální a regionální politiky společenství. Dnes je hlavním nástrojem sociální politiky a zaměstnanosti EU.

Dalším takovým nástrojem je *Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF)*, který byl založen v roce 1962, a z jehož zdrojů je dodnes financována podpora zemědělství a rozvoj venkovských oblastí.

---

¹ Zpracováno s využitím:

Maryáš, J.: *Evropská unie a euroregiony*. Masarykova univerzita, Brno 2006, 1. vydání, 241 stran, ISBN 80-210-4204-4;
Lukáš, Z., Neumann, P.: *Společná zemědělská politika EU – regionální a strukturální politika EU*. Praha: VŠE, 2000, 1. vydání, 139 stran, ISBN 80-845-0064-7;
Wokoun, R.: *Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů*. MMR ČR, Odbor integrace a strukturálních fondů, Praha 1998, 2. vydání;
Zvláštní zpráva o kohezní politice (politice soudržnosti). Historie a perspektivy Strukturálních fondů EU. Zlín, 2005;
Jiříček, P.: *Strukturální fondy EU – historie, současnost a perspektivy*. Vysoká škola polytechnická Jihlava, dostupné z: http://kvf.vse.cz/download.php?akce=detail&id_detail=25&sekce=2

² Zdroj:

Maryáš, J.: *Evropská unie a euroregiony*. Masarykova univerzita, Brno 2006, ISBN 80-210-4204-4, s. 132

Tyto dva fondy významně pomohly k zavedení společné regionální a strukturální politiky EHS.

2.2 Druhá etapa (1974 – 1985)

V roce 1973 došlo k prvnímu rozšíření EHS o Dánsko, Irsko a Velkou Británii, což prohloubilo diference nejen mezi členskými státy, ale především mezi jednotlivými regiony. Vstup zaostalého agrárního Irska či institucionální rozvoj orgánů společenství přispěl k řešení nadnárodní koordinace regionální politiky.

Ve stejném roce začala naftová krize, která zvolnila hospodářskou dynamiku a prohloubila strukturální rozdíly především v průmyslových oblastech (např.: Porúří v SRN, Lotrinsko ve Francii, Valonsko v Belgii atd.) i mezi členy zakládajících států. Tyto všechny změny daly podnět ke společné koordinaci regionální politiky. Proto v roce 1975 vzniká *Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund, ERDF)*, který je základním nástrojem pro institucionální řízení a financování společné regionální politiky společenství. Vznikají první přeshraniční a nadnárodní projekty v oblasti infrastruktury či zemědělství ve znevýhodněných regionech.

V roce 1981 přistupuje ekonomicky zaostalé Řecko.

2.3 Třetí etapa (1986 – 1993)

Do EHS vstupují další země jižní Evropy – Španělsko a Portugalsko, což zvýraznilo regionální nerovnosti celého společenství. Poprvé byly definovány víceleté (šestileté) programy - tzv. *Integrované středozemní programy (Integrated Mediterranean Programms, IMP)* na podporu určitých oblastí, které byly řízeny na základě společných cílů rozvoje. Finanční prostředky z IMP byly směřovány především na Španělsko (infrastruktura a cestovní ruch), Portugalsko (průmysl, zemědělství, rybolov), Řecko, středomořské regiony Francie a jižní Itálii.

Přijetím Jednotného evropského aktu (*Single European Act*) začala skutečná integrovaná politika ve prospěch regionů čelících obtížím. Obsahoval ustanovení o vytvoření společného trhu na konci roku 1992 spolu s posílením ekonomické a sociální soudržnosti a různá další opatření (sociální, měnová, na ochranu životního prostředí).

Pro vytvoření společného trhu se ukázalo jako nutné sjednotit politiku snižování

rozdílů se sociální a zemědělskou politikou společenství. V roce 1988 tedy došlo k velmi významné reformě, kdy pro lepší koordinaci a koncentraci byla regionální politika sloučena s částí sociální a zemědělské politiky do tzv. *strukturální politiky*.

Byla přijata řada předpisů pro lepší definování strukturálních fondů a zavedeny čtyři nejdůležitější principy pro jejich uplatňování:

Koncentrace strukturálních fondů

Používání víceletých programů (první období bylo stanoveno na pět let)

Doplňkovost (neměly nahrazovat financování ze státních zdrojů)

Partnerství (partnerské projednávání programů Evropskou komisí, členským státem a příslušnými regionálními nebo místními úřady ve všech stádiích programu)

Rozpočet pro období 1989 – 1993 na strukturální operace činil 60,4 miliard ECU.

Přitom bylo stanoveno pět základních cílů:

Cíl 1 – Rozvoj a strukturální přeměna zaostávajících regionů

Cíl 2 – Konverze regionů vážně postižených hospodářským úpadkem

Cíl 3 – Boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti a pracovní integrace sociálně vyřazovaných skupin

Cíl 4 – Podpora adaptability pracovní síly na průmyslové změny a změny ve výrobě

Cíl 5 – Podpora rozvoje venkovských regionů včetně modernizace zemědělství a regionů

(**Cíl 5A** – Strukturální přeměna zemědělství;

Cíl 5B – Rozvoj a strukturální adaptace agrárních regionů)

V roce 1993 byl založen poslední ze současných strukturálních fondů *Finanční nástroj pro podporu rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG)* pro rozvoj rybolovného průmyslu i přímořských regionů.

Vedle těchto programů v této etapě vznikly i první tzv. *Iniciativy Společenství* pro naplnění prioritních směrů strukturální a regionální politiky EU a pro řešení problémů společného trhu, jež vznikly především vlivem společných politik. Začalo jich fungovat pět:

INTERREG (pomoc přeshraničním oblastem)

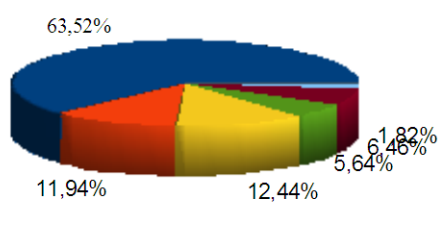
LEADER (podpora venkovského rozvoje)

REGIS (integrace nejodlehlejších regionů např.: Madeira, Azory a Kanárské ostrovy, Francouzské zámořské departmenty)

RECHAR (pomoc oblastem postižených uzavíráním uhelných pánví)

RESIDER (pomoc oblastem postižených uzavíráním podniků v ocelářském průmyslu)

Graf 1: Rozdělení financí 1. kola působení Strukturálních fondů podle cílů (v miliardách ECU, ceny roku 1989)

1)	Cíl 1	38,3 mld. ECU	63,52%
2)	Cíl 2	7,2 mld. ECU	11,94%
3)	Cíl 3&4	7,5 mld. ECU	12,44%
4)	Cíl 5A	3,4 mld. ECU	5,64%
5)	Cíl 5B	2,8 mld. ECU	4,64%
6)	Iniciativy	1,1 mld. ECU	1,82%

Zdroj: Kouvelis, S., et al: 'Tools for Economic and Social Cohesion in the EU', 1997

V souvislosti s uzavřením Maastrichtské smlouvy v roce 1993, která zdůrazňovala důležitost regionální a strukturální politiky, když uvedla hospodářskou a sociální kohezi jako jeden z pilířů struktury Společenství, byl ve stejném roce založen *Kohezní fond (Fond soudržnosti, Cohesion Fund, CF)* ve výši 15 miliard ECU, který stojí mimo ostatní strukturální fondy. Byl založen na pomoc nejméně rozvinutým členským státům pro financování velkých programů v oblasti životního prostředí a transevropských dopravních sítí, aby náklady těchto prací nezatěžovaly rozpočet příslušných států a mohly tedy splnit konvergenční kritéria Hospodářské a měnové unie. Čerpat mají možnost země s HNP na obyvatele nižším než 90% průměru EU. V tomto a následujícím období z tohoto programu čerpaly Irsko, Řecko, Španělsko a Portugalsko.

V roce 1989 vznikl program Phare na pomoc kandidátským zemím v institucionální i

ekonomické oblasti, aby splnily podmínky vstupu do EU. Původně byl určen pouze pro Polsko a Maďarsko, potom byl však v tomto období schválen i pro další kandidátské země Česko a Slovensko.

2.4 Čtvrtá etapa (1994 – 1999)

Čtvrtá etapa strukturální a regionální politiky se již kryje s rozpočtovým obdobím. Dotace na strukturální fondy byly v tomto období zdvojnásobeny, činily tedy 139,9 miliard ECU, což jasně vypovídá o důležitosti, s jakou členské státy k této formě finanční pomoci přistupovaly.

Původních pět Cílů regionální a strukturální politiky zůstalo téměř beze změn, pouze Cíle 3 a 4 byly mírně předefinovány. V souvislosti se vstupem Rakouska, ale především Finska a Švédska byl formulován nový Cíl 6 ve prospěch regionů s extrémně nízkou hustotou osídlení.

V tomto období došlo k rozšíření Iniciativ Společenství z původních pěti na třináct. Navazující programy INTERREG II, LEADER II, REGIS II, RECHAR II a RESIDER II byly doplněny o:

EMPLOYMENT (*rovnost příležitostí, sociální integrace na trhu práce*)

ADAPT (*adaptabilita pracovní síly*)

PESCA (*pomoc oblastem závislým na rybářském sektoru*)

PEACE (*podpora mírového procesu v Severním Irsku a pohraničních oblastech Irské republiky*)

SMEs (*podpora malým a středním podnikům*)

URBAN (*pomoc při řešení sociálně-ekonomických problémů v městských oblastech*)

RETEX (*konverze regionů s textilním průmyslem*)

KONVER (*konverze regionů postižených útlumem zbrojního průmyslu*)

Graf 2: Rozdělení financování 2. kola Strukturálních fondů podle cílů (v mld. ECU, ceny roku 1995)

1)	Cíl 1	93,95 mld. ECU	67,11%
2)	Cíl 2	7,3 mld. ECU	5,21%
3)	Cíl 3&4	13,09 mld. ECU	9,35%
4)	Cíl 5A	6,32 mld. ECU	4,51%
5)	Cíl 5B	6,89 mld. ECU	4,92%
6)	Cíl 6	0,71 mld. ECU	0,51%
7)	Iniciativy	11,73 mld. ECU	8,38%

Zdroj: Kouvelis, S., et al: 'Tools for Economic and Social Cohesion in the EU', 1997

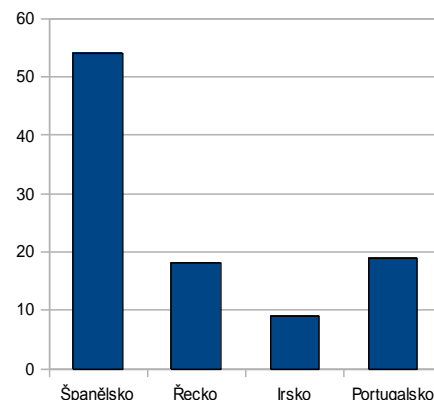
V souvislosti s transformací zemí střední a východní Evropy k tržně orientovanému hospodářství byl v roce 1994 schválen dokument *Evropa 2000+*, jenž je výchozím koncepčním dokumentem pro přistoupení těchto zemí k zemím EU, tedy vytvoření jednotné Evropy s demokratickým režimem a jednotným trhem.

Pro kandidátské země byly v rozpočtu EU vyhrazeny finanční prostředky v rámci tzv. Předvstupní pomoci zastoupené fondem *Phare*. Také byly zapojeny do tzv. Komunitárních programů EU (SOCRATES, LEONARDO, YOUTH, RAPHAEL a SAVE), sloužících ke kulturní a sociální integraci členských zemí.

Na Kohezní fond bylo v těchto letech vyčleněno 16,7 mld. Euro. Čerpají z něj stejné země jako v předchozím období.

Tabulka 1, Graf 3: Kohezní fond (1994 – 1999)

	v miliónech euro	%
Životní prostředí		
Pitná voda	2576,5	15,4
Odpadová voda	3817,8	22,8
Pevný odpad	948,8	5,7
Prevence eroze a zalesňování	622,7	3,7
Jiné	458,4	2,7
Celkem	8424,2	50,3
Doprava		
Cesty	4706,1	28,1
Železnice	2819,2	16,8
Letiště	496,2	3
Přístavy	237,2	1,4
System dopravního značení	37,9	0,2
Jiné	29,1	0,2
Celkem	8325,7	49,7
Celkový rozpočet	16749,9	100

Zdroj: www.upol.cz/.../Regionalni_politika_a_strukturalni_fondy_I_historie.ppt

2.5 Pátá etapa (2000 – 2006)

Reformou strukturálních fondů a úpravou fungování Kohezního fondu došlo k zefektivnění využívání finančních prostředků z těchto zdrojů. Zjednodušuje se správa fondů a zároveň posiluje princip subsidiarity, aby byly zapojeny co nejvhodnější institucionální úrovně a využívání fondů se tak začalo více kontrolovat, přičemž se kladl důraz na vyhodnocování projektů a dále aby se do realizace programů více zapojily regionální i místní úřady.

Došlo k redukci Cílů i Iniciativ. Cíle jsou v tomto období schváleny pouze tři:

Cíl 1 – Pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává

Na tento Cíl bylo využito 69,7% prostředků strukturálních fondů, což je 135,9 mld. Euro (v cenách roku 1999). Nejvíce čerpalo Španělsko, Itálie a SRN, v přepočtu na obyvatele Řecko a Portugalsko.

Cíl 2 – Hospodářská a strukturální přeměna v regionech se strukturálními problémy

Čerpat mohly pouze oblasti, které nespádaly pod Cíl 1. Dotace byly státům přidělovány na základě počtu obyvatel výpočtem podle průměru na jednoho obyvatele (41,5 Euro).

V oblastech spadajících pod tento Cíl žilo celkem 18% obyvatel EU a bylo na něj určeno 11,5% finančních prostředků ze strukturálních fondů, tedy 22,5 mld. Euro (v cenách roku 1999).

Cíl 3 – modernizace politiky systému vzdělávání, školení a zaměstnanosti

I tento Cíl byl určen pro regiony, které nečerpaly finanční prostředky z Cíle 1. Ze strukturálních fondů na něj bylo vyčleněno 12,3% prostředků, což odpovídá částce 24,1 mld. Euro (v cenách roku 1999). Maximální úroveň dotací byla 75% v regionech spadajících pod Cíl 1, regiony spadající pod Cíl 2 a 3 mohly z evropských fondů využít maximálně 50% z celkových nákladů projektu.

Počet Iniciativ je snížen na čtyři:

INTERREG III

URBAN II

LEADER+ (rozvoj venkovských oblastí)

EQUAL (sociální integrace a odstraňování diskriminace na trhu práce)

Na iniciativy společenství spadalo 10,45 mld. EURO, tedy 5,35% z celkových prostředků.

Tabulka 2: Přidělené dotace na jednotlivé Iniciativy (2000 – 2006)

Iniciativa	Prostředky v mld. EURO
INTERREG III	4,88
URBAN II	0,7
LEADER+	2,02
EQUAL	2,85

Zdroj: www.upol.cz/.../Regionalni_politika_a_strukturalni_fondy_I_historie.ppt

Částka určená na Kohezní fond činila 18 mld Euro, na strukturální fondy 195 mld. Euro, celkově tedy 213 mld. Euro (v cenách roku 1999). Nově se regionům nevyplácela celá částka na začátku období, ale část finančních prostředků, na kterou měly jednotlivé regiony nárok, se zdržovala a nebyla vyplacena dříve než v polovině celého období, podle toho, jak si region vedl.

Stejně jako v předchozích obdobích i v tomto období mohly z Kohezního fondu čerpat pouze státy mající HNP na obyvatele nižší než 90% průměru EU. Získání pomoci z Kohezního fondu se nově lišilo od strukturálních fondů nutností splnit určitá makroekonomická kritéria, jenž byla stanovena v Paktu stability a růstu. Pokud tato kritéria stát nesplnil, mohla Komise rozhodnout o odebrání části přidělených finančních prostředků. Pomoc z Kohezního fondu čerpalo stejně jako v minulých obdobích Irsko, Řecko, Španělsko a Portugalsko.

V roce 2004 se měla EU rozšířit o šest nových členských států. Rozpočet byl tedy navržen ve dvou verzích pro EU-15 a EU-21. Evropská unie se ale nakonec rozšířila o deset kandidátských zemí, takže musel být rozpočet upraven.

Předvstupní pomoc kandidátským zemím střední a východní Evropy byla v roce 2000 rozšířena o dva nové nástroje.

Program ISPA

Funguje na stejném principu jako Kohezní fond. Slouží na velké projekty v oblasti životního prostředí a infrastruktury a také na usnadnění zavádění „acquis communautaire“ (práva EU) v kandidátských zemích od roku 2000 do okamžiku jejich přistoupení k EU.

Program SAPARD

Zaměřuje se na rozvoj zemědělství a venkovských oblastí. Má také přispět k řešení problémů s implementací „acquis communautaire“. Kandidátské země mohou tento program vyžívat od roku 2000 do konkrétního data vstupu.

2.6 Šestá etapa (2007 – 2013)³

V rámci nově koncipované *politiky hospodářské a sociální soudržnosti*, neboli tzv. *kohezní politiky* (vyjednávána v letech 2004 – 2005), došlo k redukci strukturálních fondů. Z původních čtyř strukturálních fondů zůstaly pouze dva - *Evropský fond regionálního rozvoje* a *Evropský sociální fond*, jenž spolu s *Kohezním fondem* patří mezi hlavní nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Mezi těmito třemi fondy a konkrétními příjemci finanční podpory (členské státy, regiony) stojí *operační programy (OP)*, které si vyjednávají jednotlivé státy s Evropskou komisí tak, aby pokryly individuální zájmy členských států i záměry kohezní politiky.

Politika hospodářské a sociální politiky má pro toto období vytyčeny tři cíle:

Cíl Konvergence - podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech

Čerpat mohou regiony s HDP na obyvatele nižším než 75% průměru EU. Na tento Cíl je celkově přiděleno 283 mld. Euro (81,54%). Je zaměřen na modernizaci a diverzifikaci ekonomické struktury členských států a regionů, rozšíření a zlepšení základní infrastruktury a na ochranu životního prostředí. Primárně tedy podporuje projekty vedoucí ke zlepšení kvality a schopnosti institucí trhu práce, vzdělávacích systémů, sociálních a ošetrovatelských služeb, adaptace veřejné správy a posílení administrativní kapacity národních a regionálních správ.

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – regionální programy pro regiony a orgány regionální správy podporující ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech

Podporované budou regiony, které nespádají pod Cíl Konvergence. Pro tento Cíl je vyhrazeno 54,96 mld. Euro (15,95%). Podporované aktivity budou zaměřeny na inovace a ekonomiku založenou na znalostech, životní prostředí a předcházení rizik a dostupnost služeb základního ekonomického

³ Zpracováno pomocí:

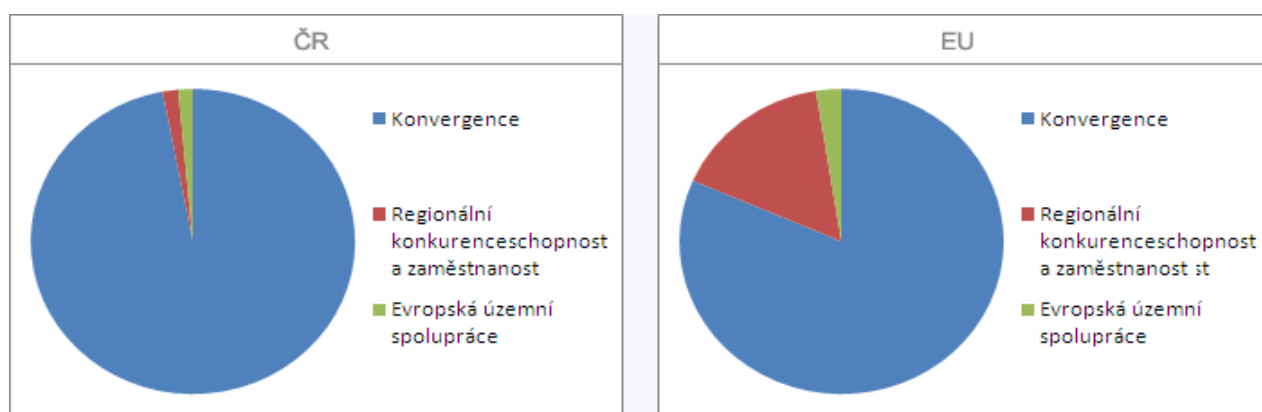
Abeceida fondů Evropské unie 2007 – 2013. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor evropských fondů, Praha 2007;
Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7, s. 13;
<http://www.strukturalni-fondy.cz/>

významu, tj. posilování prvků Lisabonské a Göteborgské strategie.

Cíl Evropská územní spolupráce – podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území EU

EU ve svém rozpočtu na tento Cíl vyhradila 8,72 mld. Euro (2,52%). Tento Cíl vychází z Iniciativy INTERREG III v plánovacím období 2000 – 2006. Je zaměřen na posílení přeshraniční, mezinárodní a meziregionální spolupráce. Preferuje projekty zaměřené na rozvoj vědy a výzkumu, informační společnosti, životního prostředí a předcházení rizikům a řízení vodních zdrojů.

Graf 4: Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti v období 2007–2013

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU

Celková finanční pomoc určená pro kohezní politiku, kterou ustanovila EU ve finančním plánu pro právě probíhající období, činí 347 mld. Euro.

Tabulka 3: Porovnání Cílů a finančních nástrojů vedoucích k jejich dosažení v tomto a minulém rozpočtovém období

2000 – 2006		2007 – 2013	
Cíle	Finanční nástroj	Cíle	Finanční nástroj
Fond soudržnosti	Fond soudržnosti	Konvergence	Fond soudržnosti
Cíl 1	ERDF ESF EAGGF FIFG		ERDF ESF
Cíl 2	ERDF ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERDF
Cíl 3	ESF		ESF
INTERREG	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF
URBAN	ERDF		ESF
LEADER	EAGGF		
EQUAL	ESF		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo Cíle 1	EAGGF FIFG	Tato problematika nebude v novém období součástí politiky soudržnosti, ale bude zařazena pod Společnou zemědělskou politiku. (*)	
9 Cílů	6 finančních nástrojů	3 Cíle	3 finanční nástroje

(*) Bližší informace je možné získat v publikaci Pělucha a kol.: Společná zemědělská politika, IREAS (2006)

Zdroj: Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7

2.7 Regionální členění EU⁴

Aby se dala lépe porovnávat sociální a ekonomická situace v regionech, byl v roce 1988 zaveden systém NUTS (*nomenklaturní jednotky pro územní statistiku, Nomenclature des unités territoriales pour les statistiques*). Až do roku 2003 se používalo šest hierarchických úrovní (NUTS 0-V). Přidělování finančních prostředků ze strukturálních fondů se váže především na NUTS II a NUTS III.

⁴ Zpracováno pomocí:

König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2004, ISBN 80-7179-846-0;
<http://www.strukturalni-fondy.cz/>

NUTS 0 – státy

NUTS I – makroregionální úroveň

Toto členění má význam pouze ve velkých zemích (Česká republika je na této úrovni pouze jednou jednotkou). Používá se v SRN, ve Spojeném království a Belgii.

NUTS II – odpovídá střední úrovni administrativního členění států

(např.: regiony ve Francii, v Itálii atd.).

Česká republika se člení na 8 regionů soudržnosti:

Praha

Střední Čechy (Středočeský kraj)

Jihozápad (Jihočeský a Plzeňský kraj)

Severozápad (Karlovarský a Ústecký kraj)

Severovýchod (Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj)

Jihovýchod (Vysočina a Jihomoravský kraj)

Střední Morava (Olomoucký a Zlínský kraj)

Moravskoslezsko (Moravskoslezský kraj)

NUTS III – Regionální jednotka, odpovídající nejnižší úrovni správního členění státu, populační velikost je 200 – 500 tisíc lidí.

NUTS IV – úroveň mikroregionů, okresů (v ČR), jediná úroveň nomenklaturního členění, která není ve všech zemích EU

NUTS V – hierarchicky nejnižší jednotka (obec, skupina obcí nebo městských čtvrtí)

V roce 2003 byl systém NUTS schválen Evropským parlamentem. Nebylo však zachováno původních šest jednotek, nýbrž jen tři (NUTS I-III) Každá má doporučený minimální a maximální počet obyvatel, ve kterém by se měla nacházet průměrná populační velikost jednotlivých úrovní ve členských státech.

Tabulka 4: Rozpětí pro průměrnou populační velikost jednotek NUTS

Úroveň	Doporučený minimální počet obyvatel	Doporučený maximální počet obyvatel
NUTS I	3000000	7000000
NUTS II	800000	3000000
NUTS III	150000	800000

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU

Česká republika kvůli vstupu do EU musela zavést novou jednotku členění odpovídající úrovni NUTS II (8 regionů soudržnosti). Do úrovně NUTS II je totiž směřována finanční pomoc ze strukturálních fondů a to v rámci Cíle Konvergence a částečně také Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Mimo členění NUTS existují ještě dvě nižší územněsprávní statistické úrovně tzv. *místní administrativní jednotky (LAU)*. Nejsou tak důležité jako nomenklaturní jednotky, podle kterých jsou přidělovány finanční prostředky z fondů EU.

Tabulka 5: Členění území České republiky

Úroveň	Název	jednotek
NUTS I	Stát	1
NUTS II	Regiony soudržnosti	8
NUTS III	Kraje	14
LAUI	Okresy	76 + 15 pražských obvodů
LAUII	Obce	6249

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU

3. Strukturální fondy v ČR⁵

Česká republika z evropských fondů začala čerpat již v průběhu devadesátých let. Prostředky jí vyčleněné v rámci tzv. *předvstupní pomoci se stále navyšovaly*. Vstupem do Evropské unie v roce 2004 už se nerealizovaly nové projekty v rámci této předvstupní pomoci, ale plynule se začaly využívat finanční dotace ze strukturálních fondů a z Kohezního fondu.

3.1 Předvstupní pomoc České republiky jako kandidátské zemi⁶

Programy předvstupní pomoci byly pro Českou republiku velmi důležité. Měly ji začlenit do rozsáhlé sítě evropských institucí, zpřístupnit a unifikovat tak nástroje již používané těmito institucemi a usnadnit zavedení práva Evropské unie do České republiky stejně tak jako ji připravit na pozdější využívání finančních prostředků ze strukturálních fondů či Fondu soudržnosti. Zároveň měly přispět k dosažení požadované ekonomické úrovně země, aby se tak přiblížila již členským zemím.

K dispozici byly tři nástroje – Phare, SAPARD a ISPA, jimiž měla dosáhnout stanovených cílů. Již od roku 1990 čerpala z programu Phare, jenž také pomohl k využívání dalšího programu SAPARD.

Do roku 2000 získávala Česká republika z programu Phare okolo 60 mil. Euro ročně, přičemž od roku 2000 se tato částka navýšila zhruba o dalších 40 mil. Euro. Prostřednictvím tohoto nástroje Česká republika celkově získala 1,034 mld. Euro, nástroj ISPA podpořil projekty v celkové výši 244,297 mil. Euro a z programu SAPARD bylo celkem získáno 66,1 mil. Euro.

Před vstupem do Evropské unie musela Česká republika splnit mnoho kritérií, z nichž některé se například týkaly společného trhu a s ním spojeného volného pohybu zboží, služeb a pracovních sil. Nemalé částky byly tedy vynaloženy na přípravu zrušení hranic uvnitř Schengenského prostoru. I k těmto účelům byla určena předvstupní pomoc.

---

⁵ Zpracováno s využitím:

<http://www.strukturalni-fondy.cz/>

⁶ Zpracováno s využitím:

Wokoun, R.: *Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů*. MMR ČR. Odbor integrace a strukturálních fondů, Praha 1998, 2. vydání; König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2004, ISBN 80-7179-846-0; Maryáš, J.: *Evropská unie a euroregiony*. Masarykova univerzita, Brno 2006, 1. vydání, 241 stran, ISBN 80-210-4204-4

Také po rozsáhlých povodních v srpnu roku 2002 Evropská komise umožnila z předvstupních finančních prostředků čerpat dotace i na tzv. povodňové projekty, jenž měly pomoci oblastem zasaženým těmito záplavami. Celková částka věnovaná na tyto účely dosáhla výše 182, 51 mil. Euro.

Tabulka 6: Prostředky předvstupní pomoci alokované na řešení povodňových škod (v mil. EURO)

NP Phare 2001	10,5
NP Phare 2002	1
ISPA	30
Obnova 2002	4,84
SAPARD	7,17
Fond solidarity	129
Celkem	182,51

Zdroj: MMR

3.1.1 Nástroj finanční pomoci Phare

Nástroj finanční pomoci Phare (*Poland and Hungary Assistance in Restructuring Economy, Pomoc Polsku a Maďarsku při restrukturalizaci hospodářství*) je nejstarším programem, který byl určen jako pomoc kandidátským zemím. Byl zřízen v roce 1989. V té době z něj čerpalo prostředky Polsko a Maďarsko, což je zřejmé z jeho názvu, byl tak důležitým spojníkem mezi Východem a Západem. „Dvanáctka“ evropských států se tak zapojila do restrukturalizace hospodářství těchto zemí po pádu komunistického režimu, čímž se jí mimo jiné dostaly informace o skutečném stavu těchto ekonomik.

V rámci tohoto programu se realizovala většina finanční a technické pomoci vycházející z Evropské dohody s kandidátskými zeměmi. Mnoho projektů bylo plně hrazeno Evropskou unií, především pak ty, jenž byly zaměřené na přípravu státní správy pro práci úzce spjatou s institucemi jiných států Společenství, na přejímání právních zásad Evropského Společenství a na zajištění občanských svobod občanů těchto zemí.

Další využití prostředků bylo na rozvoj soukromého sektoru a na přípravu velkých státních podniků k privatizaci, což je patrné (z výše uvedeného) názvu tohoto programu.

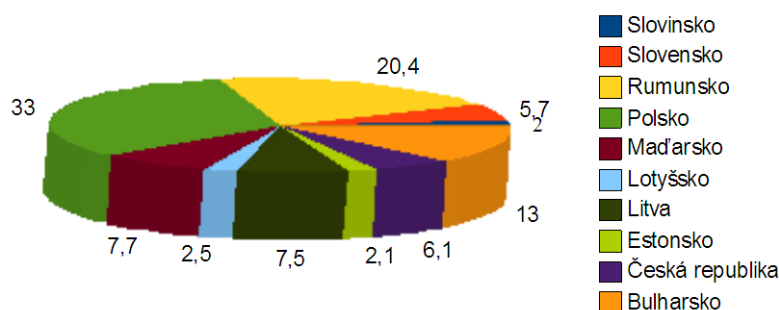
Na institucionální rozvoj je i v současné době věnováno velmi výrazné procento předvstupní pomoci, zhruba 30%. Stále se také realizuje velmi mnoho projektů založených na výměně odborníků mezi členskými zeměmi i mezi těmito a kandidátskými státy. Experti pracující ve veřejné správě z Evropské unie jsou dosazováni na obdobné místo v kandidátské

zemí, které tak předávají své zkušenosti. Směřuje to k unifikaci prostředků a postupů. Tento způsob spolupráce se nazývá *twinning*. Výhodné je to samozřejmě i pro členské státy Evropské Unie, kdy odborník po návratu může být dále prospěšný v kulturní a sociální komunikaci s hostitelskou zemí.

Zhruba 40% prostředků z tohoto fondu bylo věnováno na upevnění či vznik kontrolních mechanismů a jejich institucionálního zajištění na vnitřním trhu EU (ochrana potravin, dodržování norem pro nákup a prodej, ochrana spotřebitele atd.).

Zbylé prostředky směřovaly k prohloubení sociální a hospodářské soudržnosti, a to především v náročném konkurenčním prostředí vnitřního trhu EU.

Graf 5: Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje Phare pro rok 2001 (v %)

Zdroj: Evropská komise (2003l)

Ve finančním rámci v letech 2000-2006 byl kladen velký důraz na zkracování lhůt mezi podáním návrhu na projekt a jeho schválením Evropskou komisí. Financování projektů se opíralo o *Národní rozvojové plány*, které byly vypracovány žadatelskými zeměmi v roce 1999. Každá kandidátská země zároveň zřídila *Národní fond*.

V rámci tohoto projektu byla realizována přeshraniční spolupráce mezi kandidátskými a členskými zeměmi (INTERREG).

Zahajování nových projektů u kandidátských zemí, které přistoupily k EU v roce 2004, bylo ukončeno v roce 2003, dokončování projektů z programu Phare bylo ale možné ještě tři roky po vstupu.

Pro Českou republiku bylo v období 1993 – 2002 na program Phare alokováno celkem

736 mil. EURO. V roce 2003 jí bylo přiděleno dalších 103,8 mil. Euro.

Pro plánování, koordinaci, monitorování a řízení finančních toků v České republice byl ustanoven *Národní koordinátor pomoci, Národní schvalující úředník a Národní fond* stejně jako v ostatních státech podporovaných tímto projektem.

3.1.2 Nástroj finanční pomoci ISPA⁷

Finanční nástroj ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-accession, Nástroj předvstupních strukturálních politik*) byl zaměřen na podporu velkých infrastrukturních projektů, jež měly přispět ke zlepšení životního prostředí a dopravní sítě uvnitř Evropské unie. V oblasti životního prostředí byly podpořeny zejména finančně náročné projekty týkající se výstavby vodovodních sítí, čističek odpadních vod, zpracování tuhých odpadů a ochrany před znečišťováním ovzduší. Menší částka byla rovněž použita na přípravné studie a technickou pomoc. V oblasti dopravy byly podporovány projekty vedoucí k výstavbě železničních koridorů a dálnic napojujících železniční a dálniční soustavu budoucích členských států na transevropskou dopravní síť (TEN), k výstavbě vodních cest, přístavů a letecké infrastruktury. V těchto oblastech měl finanční nástroj ISPA také kandidátským zemím usnadnit implementaci „acquis communautaire“ (práva EU) a pomoci jim naplnit stanovené priority Národního programu přípravy na vstup do EU. Svou povahou je hybridem mezi původním fondem na pomoc třetím zemím Phare a Fondem soudržnosti, ze kterého mohou čerpat členské země s HNP na obyvatele nižším než 90% průměru EU.

Pro Českou republiku bylo v letech 2000 – 2006 ročně určeno 57,2 – 83,2 mil. Euro, tato finanční částka byla mezi dopravu a životní prostředí rozdělena paritně, i když se mezi nimi během roku vyskytovaly drobné disproporce. Žadatelská země se musela na financování projektů podílet, mohla si také půjčit od Evropské investiční banky nebo od Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Rozsah pomoci Společenství mohl dosahovat až 75% (ve vyjimečných případech až 85%) celkových výdajů na projekt. Pro schválení projektu bylo nutné, aby po formální stránce projekt obsahoval všechny nařízené dokumentace a minimální výše jeho nákladů byla 5 mil. Euro.

Investice v oblasti dopravy byly vybírány na základě metodiky programu TINA (*Transport Infrastructure Needs Assessment, Hodnocení potřeb dopravní infrastruktury*), jež je v Evropské unii používána pro výběr dopravních tras v rámci společné dopravní politiky.

---

⁷ Zpracováno pomocí:

Projekty financování z nástroje ISPA. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2004

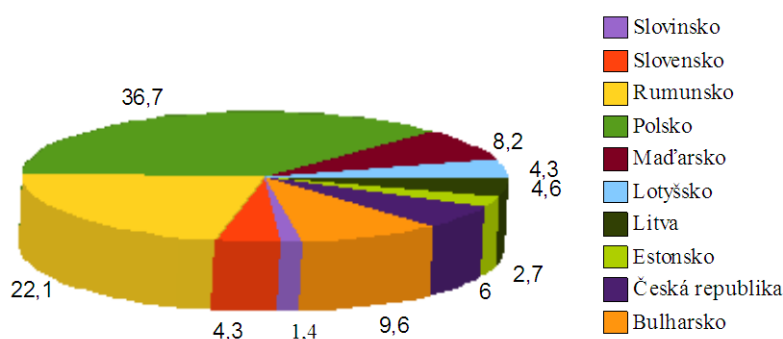
Projekty schválené v rámci projektu ISPA byly přísně kontrolovány. Evropská komise se také každoročně snažila kandidátské země co nejvíce motivovat pro výběr opravdu kvalitních projektů, proto přidělovala prostředky ISPA jednotlivým státům v intervalech přípustného čerpání (minimum a maximum) v procentech celkového objemu pro program ISPA, v nichž může každý kandidátský stát uplatnit své projekty.

Priority tohoto fondu byly stanoveny *Národní strategií pro dopravu a Národní strategií pro životní prostředí*. Národním koordinátorem fondu ISPA byl náměstek ministra pro místní rozvoj ČR, který byl odpovědný za přípravu, realizaci i monitorování využívání těchto prostředků. Předkládání projektů mělo na starost Ministerstvo dopravy a spojů a Ministerstvo životního prostředí. Finanční nástroj ISPA měl kromě monitorovacího výboru také *Koordinační výbor*, jenž se zabýval návrhy projektů a celkovou strategií implementace tohoto fondu.

V oblasti dopravy byl největší podíl finančních prostředků použit na výstavbu železničních koridorů a dálnic. V Bulharsku byl podpořen také jeden projekt týkající se obnovy letiště.

Po vstupu do Evropské unie finanční pomoc ze Společenství určena pro tuto oblast začala být čerpána z Fondu soudržnosti.

Graf 6: Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje ISPA pro rok 2001 (v %)

Zdroj: Evropská komise (2002j)

3.1.3 Nástroj finanční pomoci SAPARD

Program SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development, Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova*) byl určen kandidátským zemím v přípravě na účast na společné zemědělské politice a strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově. Dalším cílem bylo napomoci se zaváděním jednotného evropského práva.

V České republice za tento program odpovídalo Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo pro místní rozvoj. Tyto instituce zodpovídaly za naplňování programu SAPARD v souladu s cíli stanovenými v Plánu rozvoje zemědělství a venkova České republiky, který musel být schválen Evropskou komisí. Pro implementaci programu byla na Ministerstvu zemědělství zřízena tzv. *Agentura SAPARD*, která byla složena ze dvou samostatných jednotek (financující a implementační jednotka). Tato agentura podléhala kontrole Evropské komise.

Větší část prostředků (tj. dvě třetiny) byla určena pro zemědělství. Zbýlá jedna třetina pak připadala na rozvoj venkova.

Česká republika mohla ročně čerpat až 22 mil. Euro. Ve výjimečných případech mohl být celý projekt financován z nástroje SAPARD, většinou se ale na financování projektů zúčastnila i kandidátská země. U projektů vytvářejících výnosy byla míra spolufinancování státem 12,5%, Evropskou unií 37,5% a zbylých 50% hradil sám žadatel. U projektů nevytvářejících výnosy mohla finanční pomoc z tohoto fondu dosáhnout až 75% celkových nákladů, zbylá částka pak měla být hrazena z veřejných zdrojů.

Cíle programu SAPARD byly stanoveny třemi prioritami:

Priorita I - Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu

Priorita II - Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

Priorita III - Podmínky pro plné využití Plánu SAPARD (zlepšování profesního vzdělávání, technická pomoc)

Také u tohoto předvstupního programu bylo v České republice ukončeno financování nových projektů v roce 2003, poté byly započaté projekty pouze dokončovány.

Tabulka 7: *Přidělené dotace jednotlivým zemím z nástroje SAPARD v roce 2002*

Kandidátské země	dotace v mil. EURO	%
Bulharsko	55,6	10
Česká republika	23,5	4,2
Estonsko	12,9	2,3
Lotyšsko	23,3	4,2
Litva	31,8	5,7
Maďarsko	40,6	7,3
Polsko	179,8	32,4
Rumunsko	160,6	29,9
Slovensko	19,5	3,5
Slovinsko	6,7	1,2
Celkem	554,5	100

Zdroj: Evropská komise (2003n)

3.2 Finanční perspektiva 2000 - 2006⁸

Pro naplnění tří Cílů Politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie (vytyčených pro toto rozpočtové období) bylo použito v České republice šestnácti specifických nástrojů. Mezi tyto nástroje patří operační programy, skrze něž přicházelo do České republiky nejvíce finanční pomoci ze strukturálních fondů, Kohezní fond (Fond soudržnosti), jenž se zaměřuje na rozvoj dopravní a environmentální infrastruktury a Iniciativy společenství, které podporovaly hospodářskou a sociální přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní integraci.

V rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti dostala Česká republika přiděleno zhruba 80 mld. Kč.

Regiony, které v přecházejícím období čerpaly finanční pomoc z Cílů 1 a 2, ale v tomto období již nesplňovaly kritéria čerpání dostávaly tzv. *Přechodnou pomoc*, jež se časem postupně snižovala. Evropská unie tak chtěla předejít náhlým šokům.

3.2.1 Cíl 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů

Byl určen regionům, jejichž HDP na obyvatele nedosahovalo 75% průměru EU. V České republice pod tento Cíl tedy spadaly všechny regiony soudržnosti mimo Hlavního

⁸ Zpracováno pomocí:

König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2004, ISBN 80-7179-846-0;
Vilamová, Š.: *Čerpáme finanční zdroje Evropské unie*. Grada, Praha 2005, ISBN 80-247-1194-X

města Prahy. Byl realizován prostřednictvím pěti operačních programů, které byly financovány ze strukturálních fondů. Tyto byly ještě dále rozděleny do několika priorit, jež byly dále členěny dle různých opatření.

1) OP Infrastruktura

Hlavním cílem tohoto programu byl rozvoj a zlepšení kvality dopravní infrastruktury a ochrana životního prostředí.

Dělí se na tři priority:

Modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu

Snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí

Zlepšování environmentální infrastruktury

2) OP Průmysl a podnikání

Cílem tohoto projektu bylo zvýšení konkurenceschopnosti podnikatelských služeb a průmyslu, v němž bylo ještě nutné podpořit dokončení potřebných strukturálních změn.

Dělí se na dvě priority:

Rozvoj podnikatelského prostředí

Rozvoj konkurenceschopnosti podniků

3) OP Rozvoj lidských zdrojů

Hlavním cílem tohoto operačního programu bylo dosažení a následné udržení stabilní úrovně zaměstnanosti prostřednictvím podpory vzdělání. Finanční pomoc byla dále směřována na integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva či na podporu konkurenceschopnosti podniků.

Dělí se na čtyři priority:

Aktivní politika zaměstnanosti

Sociální integrace a rovnost příležitostí

Rozvoj celoživotního učení

Adaptabilita a podnikání

4) OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Finanční pomoc byla směřována na podporu zemědělství, včetně

podpory mladých zemědělců a na zpracování produktů zemědělské výroby. Rozvoj venkova a zemědělství spočívá v konkurenceschopném zemědělství, které klade důraz na kvalitu svých výrobků a životní prostředí a zároveň dává možnost rozvoji služeb na venkově.

Dělí se na tři priority:

Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství

Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání

5) Společný regionální operační program

Zahrnoval rozvojové priority všech sedmi regionů soudržnosti spadajících pod Cíl 1 (to je také v současné době celá Česká republika mimo Hlavního města Prahy).

Hlavním cílem byla podpora udržitelného ekonomického rozvoje těchto regionů.

Dělí se na pět priorit:

Regionální podpora podnikání

Regionální rozvoj infrastruktury

Rozvoj lidských zdrojů v regionech

Rozvoj cestovního ruchu

Technická pomoc

3.2.2 Cíl 2 – Podpora strukturálně postižených regionů

Cíle 2 a 3 byly určeny pro regiony soudržnosti, jež nespádaly pod Cíl 1. V České republice to tedy bylo pouze Hlavní město Praha.

Finanční pomoc v rámci těchto dvou Cílů se čerpala na základě *Jednotného programového dokumentu* (byly dva, každý pro příslušný Cíl). Tento dokument byl schválen Evropskou komisí, obsahově to byl kompilát Rámce podpory Společenství a operačního programu.

Jednotný programový dokument Cíle 2

Další podmínkou zařazení určitého regionu do tohoto Cíle byl počet obyvatel, který nesměl překročit 18% celkového počtu obyvatel Evropské unie, každý členský stát si však

stanovoval svůj vlastní limitní počet.

Tímto dokumentem se region ucházel o podporu z Evropského fondu regionálního rozvoje.

Pomoc byla zaměřena na oblasti procházející hospodářskými a sociálními změnami v sektoru průmyslu a služeb, venkovské oblasti, jež pro nedostatek ekonomické diverzifikace upadají, městské oblasti procházející ekonomickými potížemi důsledkem ztráty ekonomických aktivit a oblasti závislé na rybolovu procházející depresí.

3.2.3 Cíl 3 – Podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti

Jednotný programový dokument Cíle 3

Druhý programový dokument umožňoval získat finanční podporu z Evropského sociálního fondu. Pro čerpání dotací v rámci Cíle 3 nebyla stanovena žádná další kritéria.

Cíl 3 podporoval aktivity týkající se lidských zdrojů, zejména modernizaci systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti.

Spolufinancování projektů ze strukturálních fondů záviselo na tom, do kterého Cíle projekt spadá. Nejvyšší míra spolufinancování z prostředků Evropské unie činila 75% celkových nákladů (pro státy, které měly navíc nárok na podporu z Fondu soudržnosti, mohl být tento podíl až 80-85% z celkových nákladů) a bylo možné ji dosáhnout pouze u projektů spadajících do Cíle 1. U Cílů 2 a 3 byla maximální míra spolufinancování 50%.

3.2.4 Fond soudržnosti

Podporuje celé členské státy, které mají HNP na obyvatele nižší než 90% průměru Evropské unie. V programovém období 2004 – 2006 toto kritérium Česká republika splňovala.

Jak jsem již výše zmínila, tento fond se specificky nezaměřuje na regionální politiku. Finanční pomoc z tohoto zdroje může být čerpána na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy. V praxi je tento fond spíše doplňkem pomoci ze strukturálních fondů, zaměřuje se na zkompletnění transevropské infrastruktury, ale především má zajistit posun podporovaných států k rozpočtové stabilitě, což je jedna z podmínek vyžadovaných

Hospodářskou a měnovou unií.

Podporované projekty schvalují členské státy společně s Evropskou komisí. V České republice je řídicím orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj, jež muselo zajistit ukončení poskytování finanční pomoci z předvstupního nástroje ISPA a začít využívat Fondu soudržnosti, tedy zajistit plynulý přechod mezi těmito nástroji. Dále musí zajistit kooperaci zprostředkujících orgánů Fondu soudržnosti, tedy Ministerstva životního prostředí a Ministerstva dopravy. Realizace těchto projektů je pak kontrolována monitorovacími výbory.

Mnoho projektů financovaných z nástroje ISPA a Fondu soudržnosti ještě není dokončeno. Největší část z nich bude v závěrečné fázi realizace a ukončování v roce 2010 (u některých se počítá se závěrečným vyúčtováním až v letech 2011 - 2012), což vyžaduje posílení nejen monitorování hladkého průběhu těchto projektů, administrativy v této oblasti, ale v neposlední řadě také koordinaci těchto projektů s dalším programovým obdobím.

Tabulka 8: Prostředky Fondu soudržnosti/ISPA pro určené Českou republiku v letech 2000 – 2006

Prostředky FS/ISPA pro ČR (€) – 2000-2006		
ISPA 2000	70.122.880	
ISPA 2001	72.086.772	
ISPA 2002	74.752.876	
ISPA 2003	75.431.250	
ISPA (2000-2003)		292.393.778
FS 2004	306.898.031	
FS 2005	256.811.441	
FS 2006	363.498.328	
FS (2004-2006)		937.207.800

Zdroj: Informace o FS za programovací období 2004 – 2006 (<http://www.strukturalni-fondy.cz/>)

3.2.5 Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství jsou zvláštní programy určené k řešení specifických problémů, jenž se dotýkají celého území Evropské unie. Jsou řízeny Evropskou komisí a doplňují nebo napomáhají ke snadnější realizaci jiných programů Evropského společenství.

Počet Iniciativ byl v tomto období snížen na čtyři, v České republice byly však samostatně realizovány pouze dvě. Zbylé dvě Iniciativy byly v ČR zajišťovány skrze Cíle Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU.

Vyhlášené Iniciativy pro celou Evropskou unii byly:

1) INTERREG III

Iniciativa INTERREG III byla zaměřena na spolupráci napříč Evropskou unií a dělila se na tři části. Část A měla přinést pomoc příhraničním regionům, část B se zaměřovala na nadnárodní spolupráci a část C na meziregionální spolupráci uvnitř EU.

V rámci této Iniciativy fungoval ještě program INTERACT a ESPON.

INTERREG IIIA

Patří sem pět nezávislých programů, které měly za cíl pozvednout celkovou socioekonomickou úroveň příhraničních regionů. Tyto programy byly nejrozsáhlejší a nejvýznamnější Iniciativou. Důraz byl kladen na hospodářské, kulturní, turistické a obchodní vztahy mezi sousedícími regiony.

Evropská komise pro programy ČR – Bavorsko, ČR – Sasko, ČR – Rakousko a ČR – Slovensko určila řídicí orgány příslušné úřady v partnerské zemi. Pro program ČR – Polsko bylo řídicím orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor přeshraniční spolupráce.

U partnerských zemí, jež již byly v Evropské unii, přeshraniční spolupráce mezi regiony začala na české straně skrze program Phare CBC (na základě programového dokumentu z roku 2000), který byl 1. července 2004 nahrazen iniciativou INTERREG IIIA.

Spolupráce mezi Českou a Slovenskou republikou byla zajišťována stejně jako s Polskem skrze program Phare CBC. Oproti Polsku tato spolupráce trvala pouze jeden rok (1999), jež nespadá do tohoto programového období. Spolupráce s Polskem trvala až do roku 2004, kdy byla nahrazena Iniciativou IIIA na obou stranách.

INTERREG IIIB CADSES

Cílem tohoto programu bylo zajistit vyšší spolupráci v prostoru CADSES (Středoevropské, Jadranské, Podunajské a Jihovýchodní evropské území), a to především zvýšením souladu mezi ústředními, místními a regionálními orgány. Směřoval k větší územní integraci Evropy.

INTERREG IIIC

Tento program měl podpořit spolupráci regionů v evropském prostoru a to skrze výměnu informací a jednotné postupy. Byl zaměřen na meziregionální pomoc především při řešení socioekonomických problémů.

INTERACT

Program INTERACT sledoval nedostatky iniciativ INTERREG III A, B, C, snažil se zajistit potřebné podklady pro jejich odstranění a přispět tak k naplňování Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU stejně jako ke zlepšení spolupráce Evropské unie s jinými státy.

ESPON

Program ESPON vznikl na základě potřeby sledovat územní rozvoj Evropy pro lepší adaptabilitu členských států. Monitoroval především strukturální změny a dopady strukturální politiky. Zahrnoval členské státy EU, Norsko, Švýcarsko a tehdy ještě nepřipojené Bulharsko a Rumunsko. V současném programovém období na něj navazuje operační program ESPON 2013.

2) EQUAL

Tato Iniciativa se realizovala nejen na celém území Evropské unie, ale dobrovolně se mohly zapojit i ostatní státy Evropy. Zaměřovala se na boj s nezaměstnaností a na zajištění rovných podmínek na trhu práce. Zakládala se především na mezinárodní spolupráci mezi zúčastněnými státy. Byla financována z Evropského sociálního fondu.

Bylo vyhlášeno devět tématických oblastí této Iniciativy, přičemž každý stát si z těchto oblastí vybral ty, jež se ho týkaly. Mezinárodní spolupráce se projevila i v komunikační oblasti, kdy si státy předávaly své zkušenosti z dané oblasti, což mělo také napomoci k unifikaci přístupu k této problematice. Osm tématických oblastí navazovalo na již vymezené čtyři pilíře Evropské strategie zaměstnanosti (ESZ), poslední oblast byla ustanovena dodatečně a týkala se žadatelů o azyl.

Vyhlášené tématické oblasti:

Zlepšování zaměstnanosti (První pilíř ESZ)

- 1) Zlepšování přístupu na trh práce pro obtížně integrovatelné osoby
- 2) Odstranění rasismu a xenofobie z trhu práce

Rozvoj podnikání (Druhý pilíř ESZ)

- 1) Hledání a usnadnění nových možností rozvoje zaměstnanosti v městských a venkovských oblastech
- 2) Posilování kvality terciálního sektoru

Podpora adaptability (Třetí pilíř ESZ)

- 1) Potírání diskriminací a nerovností na trhu práce, snaha o integraci diskriminovaných osob na trh práce a podpora celoživotního učení
- 2) Zlepšení adaptability podniků na strukturální změny, podpora informačních a technologických novinek

Rovné příležitosti mužů a žen (Čtvrtý pilíř ESZ)

- 1) Napomáhání intergrace mužů a žen na trh práce v souladu s jejich rodinným životem
- 2) Potírání rozdílů mezi zaměstnáváním mužů a žen

Samostatné téma (mimo pilíře ESZ)

Pomoc žadatelům o azyl a integraci těchto lidí na trhu práce. Projekty realizované na základě této Iniciativy měly tři části, tzv. *Tři akce*:

Akce 1 – navázání mezinárodní spolupráce (1 – 6 měsíců)

Akce 2 – realizace projektů (2 – 3 roky)

Akce 3 – mezinárodní šíření zkušeností a jejich využívání

(pozn.: dodatečně byla definována ještě *Akce 4* – technická asistence těmto projektům)

Iniciativa EQUAL je založena na principu tématického přístupu, partnerství, mezinárodní spolupráce, inovativnosti, společného přístupu a

mainstreamingu.

Zavedení této Iniciativy bylo dvoukolové. První kolo bylo realizováno od roku 2001, druhé od roku 2004. Česká republika se jako kandidátská země připojila již do prvního kola prostřednictvím programu Phare, po vstupu do Evropské unie ale spadala plně pod tuto Iniciativu. Řídícím orgánem bylo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

LEADER+

Ze zkušenosti s předcházejícím programem tohoto typu v rámci předvstupní pomoci kandidátským zemím SAPARD nebyl tento program v ČR v letech 2004 - 2006 samostatně uplatňován.

U nových členských států pod tuto Iniciativu spadala především podpora rozvoje venkovských oblastí, finanční prostředky jim ale byly přidělovány v rámci Cíle 1 na základě jednotlivých programových dokumentů.

URBAN

Tato Iniciativa začleňovala projekt URBACT, který byl zaměřen na spolupráci měst uvnitř Evropské unie. Projekt URBACT měl přispět k zajištění funkční sítě měst a územních správních jednotek. Spolupráce partnerských měst byla zajištěna skrze odborníky, kteří si vyměňovali své zkušenosti ohledně řešení aktuálních otázek týkajících se jejich měst.

Projekt URBACT stejně jako Iniciativa URBAN v tomto období v České republice nefungoval, jejich cíle zajišťoval Cíl 2. Finanční podpora byla poskytována z Evropského fondu regionálního rozvoje.

Tabulka 9: *Rozdělení finančních prostředků z fondů EU v období 2004 – 2006*

Rozdělení prostředků mezi strukturální fondy, fond soudržnosti a Iniciativy Společenství v České republice v období 2004—2006				
	2004—2006	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
Strukturální fondy	1584,4	381,5	528,9	674
Cíl 1 (13 krajů)	1454,3	339	485,5	629,8
Cíl 2 (Praha)	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3 (Praha)	58,8	19,2	19,6	20
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2630,5	727	827,1	1076,3

Tabulka: Mil. EUR (běžné ceny)

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/>

3.3 Finanční perspektiva 2007 – 2013⁹

V právě probíhajícím období je v rozpočtu Evropské unie pro Českou republiku vyčleněno 26,69 mld. Euro.

Česká republika má s Evropskou komisí vyjednáno 26 *operačních programů*, v jejichž rámci může z evropských fondů čerpat.

Operační programy jsou strategické dokumenty směřované do určitých oblastí podpor vyjednané mezi Českou republikou a Evropskou komisí. Dělí se do různých skupin. Základní rozdělení je podle Cílů kohezní politiky, dále se pak člení například dle tématického či zeměpisného zaměření.

Každý operační program je dále rozvinut do několika *prioritních os*, které jsou brány jako logicky ucelené programové celky a představují hlavní směry intervence vycházející z Národního rozvojového plánu, jež jsou dále rozčleněny do tzv. *oblastí podpory*. Oblasti podpory pak přesněji vymezují, které typy projektů mohou získat finanční pomoc, alokaci intervencí, hlavní aktivity či způsob realizace v rámci určitých prioritních os.

⁹ Zpracováno s využitím:

Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor evropských fondů, Praha 2007;
Průvodce fondy Evropské unie. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, verze 1 aktualizovaná k lednu 2006

3.3.1 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Konvergence

Na tento Cíl připadá v ČR 25,89 mld. Euro. Je zaměřen na hospodářský a sociální rozvoj méně vyspělých regionů a států. V České republice z něj mohou čerpat všechny regiony soudržnosti mimo Hlavního města Prahy.

Je realizovaný prostřednictvím osmi tématických (neboli sektorových) operačních programů a sedmi regionálních operačních programů.

1) Tématické operační programy¹⁰

Přináší finanční podporu z fondů EU do určité oblasti. Celková jim přidělená částka činí 21,23 mld. Euro.

OP Podnikání a inovace

Program je řízen Ministerstvem průmyslu a obchodu. Jeho hlavním cílem je zvýšení konkurenceschopnosti a výkonnosti sektoru průmyslu a služeb tak, aby se přiblížila úrovni hlavních evropských průmyslových zemí. Naplňuje strategický cíl Konkurenceschopná česká ekonomika Národního rozvojového plánu 2007 – 2013. Je to také nástroj realizující Koncepci rozvoje malého a středního podnikání na období 2007 – 2013. Je financován z Evropského fondu pro regionalní rozvoj. Týká se celého území České republiky mimo hl. m. Prahy.

Prioritní osy jsou:

Vznik firem

Rozvoj firem

Efektivní energie

Inovace

Prostředí pro podnikání a inovace

Služby pro rozvoj podnikání

OP Doprava

Řídící orgán tohoto programu je Ministerstvo dopravy. Tento operační

---

¹⁰ Zpracováno s využitím:

Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7

program podporuje realizaci strategických cílů Národního rozvojového plánu v oblasti dopravy a Cílů dopravní politiky ČR. Prostředky plynou z Evropského fondu pro regionální rozvoj a z Kohezního fondu.

Prioritní osy jsou:

Modernizace železniční sítě TEN-T

Výstavba a modernizace dálniční a silniční sítě TEN-T

Modernizace železniční sítě mimo síť TEN-T

Modernizace silnic I. třídy mimo TEN-T

Modernizace a rozvoj pražského metra a systémů řízení silniční dopravy v hl. m. Praze

Podpora multilodální nákladní přepravy a rozvoj vnitrozemské vodní přepravy

OP Životní prostředí

Jeho cílem je podpora zlepšení kvality životního prostředí a zdraví obyvatel. Vychází z Národního rozvojového plánu pro období 2007 – 2013 (priorita Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí, prioritní osa Životní prostředí a dostupnost) a z Národního strategického referenčního rámce ČR 2007 – 2013 (priorita Životní prostředí a dostupnost dopravy) a realizuje strategický cíl Atraktivní prostředí Národního strategického referenčního rámce.

Operační program spadá pod Ministerstvo životního prostředí a pomoc čerpá z Evropského fondu pro regionální rozvoj a z Kohezního fondu.

Prioritní osy jsou:

Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní

Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí

Udržitelné využívání zdrojů energie

Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží

Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik

Zlepšování stavu přírody a krajiny

Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a

osvětu

OP Výzkum a vývoj pro inovace

Program řídí Ministerstvo školství a tělovýchovy. Hlavním cílem je podpora výzkumu a vývoje pro zajištění konkurenceschopnosti, růstu a tvorby pracovních míst. Do toho spadá i rozvoj vědy, výzkumu a zvýšení kapacit na vysokých školách. Finanční pomoc zajišťuje Evropský fond pro regionální rozvoj.

Prioritní osy jsou:

Rozvoj kapacit výzkumu a vývoje

Rozvoj kapacit pro spolupráci veřejného sektoru se soukromým ve výzkumu a vývoji

Posilování kapacit vysokých škol pro terciární vzdělávání

OP Lidské zdroje a zaměstnanost

Řídící orgán je ministerstvo práce a sociálních věcí. Zajišťuje realizace strategických cílů Otevřená, flexibilní a soudržná společnost a Konkurenceschopná česká ekonomika Národního rozvojového plánu 2007 – 2013. Spolufinancuje ho Evropský sociální fond v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Cíl tohoto operačního programu je zaměřen na uchycení se České republiky na úrovni top deseti zemí EU v oblasti zaměstnanosti a zaměstnatelnosti lidí v ČR.

Prioritní osy jsou:

Adaptabilita

Aktivní politiky trhu práce

Sociální integrace a rovné příležitosti

Veřejná správa a veřejné služby

Mezinárodní spolupráce

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Program se zaměřuje na rozvoj společnosti a zvýšení konkurenceschopnosti zlepšením systému celoživotního vzdělávání (zkvalitnění a modernizace). Je

spolufinancován z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Prioritní osy jsou:

Počáteční vzdělávání

Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj

Další vzdělávání

OP Technická pomoc

Je určen k podpoře Národního strategického referenčního rámce, který zastřešuje aktivity politiky hospodářské a sociální soudržnosti v České republice v tomto programovém období.

Měl by pomoci k zefektivnění řízení, kontroly, sledování a vyhodnocování realizace Národního strategického referenčního rámce a podpořit jeho kooperaci a jednotné fungování.

Spadá mezi vícecílové tematické operační programy, je tedy financován z prostředků určené na dva cíle. Větší část je financována z finančních prostředků spadajících do cíle Konvergence, zbývající část z prostředků cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Integrovaný operační program

Tento program je pod záštitou Ministerstva pro místní rozvoj. Doplnuje tematické a regionální operační programy a snaží se o jejich vzájemnou kooperaci. Podporuje zatraktivnění a zlepšení kvality života v městských i venkovských oblastech. Zaměřuje se například na rozvoj cestovního ruchu, kultury, informační společnosti, bydlení, veřejné správy atd.

Prioritní osy jsou:

Modernizace veřejné správy

Zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb

Národní podpora územního rozvoje

2) Regionální operační programy¹¹

Jsou cíleny do jednotlivých regionů soudržnosti NUTS II s výjimkou hlavního města Prahy. Vychází z prioritních os, jež se dále dělí na oblasti podpor.

Členění regionálních operačních programů a prioritní osy jednotlivých regionů soudržnosti:

ROP NUTS II Severozápad

Regenerace a rozvoj měst

Integrovaná podpora místního rozvoje

Dostupnost a obslužnost regionu

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu

ROP NUTS II Moravskoslezsko

Regionální infrastruktura a dostupnost

Podpora prosperity regionu

Rozvoj měst

Rozvoj venkova

ROP NUTS II Jihovýchod

Dostupnost dopravy

Rozvoj udržitelného cestovního ruchu

Udržitelný rozvoj měst a venkovských sídel

ROP NUTS II Severovýchod

Rozvoj dopravní infrastruktury

Rozvoj městských a venkovských oblastí

Cestovní ruch

Rozvoj podnikatelského prostředí

---

¹¹ Zpracováno pomocí:

Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7

ROP NUTS II Střední Morava

Doprava

Integrovaný rozvoj a obnova regionu

Cestovní ruch

ROP NUTS II Jihozápad

Dostupnost center

Stabilizace a rozvoj měst a obcí

Rozvoj cestovního ruchu

ROP NUTS II Střední Čechy

Doprava

Cestovní ruch

Integrovaný rozvoj území

3.3.2 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Do tohoto Cíle v České republice spadají pouze dva operační programy. Mohou z nich čerpat prostředky pouze regiony soudržnosti, které nespádají do Cíle Konvergence, což znamená, že v ČR z něj čerpá pouze Hlavní město Praha. Na tento Cíl je z rozpočtu EU vyčleněno pro ČR 0,42 mld. Euro.

Mezi operační programy tohoto Cíle patří:

OP Praha konkurenceschopnost

Řídícím orgánem tohoto programu je hlavní město Praha a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Program je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Z tohoto fondu je pro tento program vyčleněno 234,94 mil. Euro, které ještě navýší 41,43 mil. Euro z národních z veřejných zdrojů.

Hlavním cílem je podpora investičních projektů zaměřených na zvýšení konkurenceschopnosti regionu, podpora informačních a komunikačních technologií, zlepšení dopravní dostupnosti a veřejné dopravy, zkvalitnění životního prostředí a podpora inovací.

Prioritní osy jsou:

Dopravní dostupnost a rozvoj ICT

Inovace a podnikání

Životní prostředí

Technická pomoc

OP Praha Adaptabilita

Řídícím orgánem tohoto operačního programu je oproti výše jmenovaným, jež spadají pod různá ministerstva, Regionální rada regionu soudržnosti Praha. Je spolufinancován z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Týká se neinvestičních projektů zaměřených na podporu zaměstnanosti, zlepšení dostupnosti zaměstnání pro znevýhodněné osoby, vzdělávání obyvatel podle požadavků na trhu práce a v neposlední řadě také na sociální integraci. Protože je tento projekt zaměřen pouze na Prahu, účastníci projektů musí splňovat jednu z těchto tří podmínek: musí být z Prahy, musí pracovat pro pražské zaměstnavatele nebo musí být studenty pražských škol. Získaná finanční pomoc tedy musí být směřována výhradně do hlavního města Prahy, realizátoři projektu (např.: vzdělávací instituce) však mohou být z jakéhokoliv jiného regionu České republiky.

Prioritní osy jsou:

Podpora rozvoje znalostí ekonomiky

Podpora vstupu na trh práce

Modernizace počátečního vzdělávání

Obrázek 1: Působnost regionálních operačních programů a programů spadajících do Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Zdroj: Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7

3.3.3 Rozdělení operačních programů v rámci Cíle Evropská územní spolupráce¹²

Operační programy spadající do tohoto Cíle zajišťují přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráci regionů Evropské unie. Programy přeshraniční spolupráce podporují kooperaci příhraničních regionů a spolupráci s určitým přeshraničním regionem. Pro období 2007 – 2013 bylo vyjednáno v rámci tohoto cíle celkem devět operačních programů. Finanční pomoc, jež je pro ČR určena ve výši 0,39 mld. Euro, mohou v České republice čerpat všechny regiony soudržnosti.

Projekty, které budou podpořeny, musí mít prokazatelně přínos pro obě strany, které spolu musí spolupracovat minimálně dvěma způsoby (společná příprava projektu, společné provádění projektu, společné využití pracovníků v rámci projektu nebo společné financování projektu).

1) OP Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko

Řídícím orgánem je Bavorské státní ministerstvo hospodářství, infrastruktury, dopravy a technologie. V České republice spadá jeho řízení na národní úrovni pod Ministerstvo pro místní rozvoj. Vychází ze společných

¹² Zpracováno s využitím:

Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7

aktivit ČR (konkrétně Karlovarského, Plzeňského a Jihočeského kraje) a Bavorska, hlavním cílem je podpořit integraci a rozvoj hospodářské a sociální oblasti v příhraničních regionech. Program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Prioritní osy jsou:

Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě

Rozvoj území a životního prostředí

2) OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko

Celkově je řízen Ministerstvem pro místní rozvoj, v Polsku ho na národní úrovni řídí Ministerstvo regionálního rozvoje Polské republiky. V České republice z něj mohou čerpat čtyři kraje (Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Olomoucký a Moravskoslezský). Dotace čerpá z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem tohoto programu je zvýšit rozvojový potenciál a posílit hospodářskou a sociální integraci v příhraničních regionech. Je zaměřen na rozvoj podnikání, dopravní dostupnosti, vzdělání, ochrany životního prostředí a posílení spolupráce územních samospráv těchto států.

Prioritní osy jsou:

Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik

Zlepšení podmínek pro rozvoj podnikatelského prostředí a cestovního ruchu

Podpora spolupráce místních společenství

3) OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko

Řídícím orgánem tohoto operačního programu je Úřad spolkové vlády Dolního Rakouska, v České republice na národní úrovni spadá pod Ministerstvo pro místní rozvoj. Čerpat z něj mohou kraje Vysočina, Jihomoravský a Jihočeský. Finanční pomoc je čerpána z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Hlavním cílem je pomoc při odstranění existujících bariér pro udržitelný hospodářský růst českých i rakouských příhraničních regionů. Úzce se zaměřuje na zlepšení atraktivnosti příhraničních regionů, zlepšení infrastruktury, zlepšení komunikace a kooperace mezi českými i rakouskými úřady a ochranu životního prostředí.

Prioritní osy jsou:

Socioekonomický rozvoj, cestovní ruch, a transfer know-how

Regionální dostupnost a udržitelný rozvoj

4) OP Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Sasko

Hlavním Řídícím orgánem je Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, pro Českou republiku připadá jeho řízení na Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Kraje, které mohou získat finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj, z něhož tento operační program čerpá, jsou tři (Karlovarský, Ústecký a Liberecký). Pomoc je směřována na zvýšení konkurenceschopnosti, podporu přeshraniční spolupráce pro strukturální přiblížení příhraničních regionů a zlepšení kvality života.

Prioritní osy jsou:

Rozvoj společenských rámcových podmínek v dotační oblasti

Rozvoj hospodářství a cestovního ruchu

Zlepšení situace přírody a životního prostředí

5) OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko

Na Slovensku je jeho řídicím orgánem Ministerstvo výstavby a regionálního rozvoje SR, v České republice ho má na národní úrovni na starosti Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Tento operační program se dotýká Jihomoravského, Zlínského a Moravskoslezského kraje. Je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Finanční pomoc je směřována především na podporu komplexního rozvoje příhraničních regionů, které spadají pod tento program.

Finanční podpora je zaměřena na posílení přeshraniční spolupráce mezi jednotlivými institucemi obou států i obyvatel, rozvoj služeb cestovního ruchu, podpoření přeshraniční dostupnosti a rozvoj dopravní i technické infrastruktury a zlepšení sociálních i vzdělávacích služeb.

Prioritní osy jsou:

Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje příhraničního regionu a spolupráce

Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí

6) OP Mezuregionální spolupráce

Mezuregionální spolupráce usiluje o naplnění Lisabonských a Göteborgských cílů. Podle nich by se evropská regionální politika v tomto programovém období měla zaměřovat na inovace a znalostní ekonomiku (stanoveno Lisabonskými cíly) a na životní prostředí a ochranu před riziky (vymezeno mezi Göteborgskými cíli).

Tento operační program je směřován všem členským státům Evropské unie, Norsku a Švýcarsku. Navazuje na Iniciativu společenství z předchozího rozpočtového období *ES INTERREG IIIC*, je však poupraven. Je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj a celkově je pro něj z evropského rozpočtu vyhrazeno 321,32 mil. Euro (není definována přesná výše dotací pro jednotlivé země, jež z tohoto programu mohou čerpat).

Mezi specifické cíle patří zlepšení efektivity politiky regionálního rozvoje prostřednictvím zlepšení kooperace mezi veřejnými orgány a institucemi na místní i regionální úrovni a unifikací jednotlivých přístupů a nástrojů těchto orgánů a institucí.

Program se člení na tři priority:

Inovace a znalostní ekonomika

Životní prostředí a ochrana před riziky

Technická pomoc

7) OP Nadnárodní spolupráce

Operační program Nadnárodní spolupráce je členěn na jižní a severní oblast. Členění vychází z dosavadních zkušeností, kdy došlo k novému uspořádání zón v prostoru CADSES. Česká republika byla v minulém programovém období členem tohoto prostoru v rámci Iniciativy pro nadnárodní spolupráci INTERREG IIIB CADSES.

Obě oblasti budou mít vypracovaný vlastní operační program.

1) Jižní zóna (Podunají a Balkán):

Členské země: Itálie, Rakousko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Řecko, Rumunsko, Bulharsko

Nečlenské země: Moldávie, Srbsko, Černá hora, Chorvatsko, Bosna a

Hercegovina, Albánie, bývalá jugoslávská republika, Makedonie

2) Severní zóna (Středovýchodní Evropa):

Členské země: Rakousko, Polsko, část Německa, Maďarsko, Slovinsko, Slovensko, Česká republika, část Itálie

Nečlenské země: část Ukrajiny

Řídícím orgánem je Amt der Wiener Landesregierung v Rakousku, v České republice ho na národní úrovni řídí Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj, pro Českou republiku z celkové částky dané na tento program připadá 37,46 mil. Euro. Podporuje posílení spolupráce mezi veřejnými orgány a institucemi s charakterem veřejných orgánů. Hlavním cílem je plynulá kooperace mezi těmito orgány a institucemi (usnadnění chodu předáním zkušeností pro využití co nejlepších již užívaných nástrojů, znalostí a prostředků).

Program se člení na pět priorit:

Usnadňování/umožňování inovací ve Střední Evropě

Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v rámci ní

Odpovědné užívání životního prostředí

Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů

Technická pomoc

8) Síťový operační program ESPON 2013

Nadnárodní program ESPON 2013 (Evropská monitorovací síť pro územní rozvoj a soudržnost) podporuje výzkum v oblasti územního plánování a regionálního rozvoje.

S ohledem na mezinárodní charakter byl vypracován pouze jeden operační program vztahující se k této problematice, jenž je společný pro všechny zúčastněné státy.

Zaměřuje se na územní soudržnost, což je jeden z cílů obsažených v Evropské ústavě, která vyžaduje aktualizace informací o územním rozvoji a plánování pro doporučení vztahující se k politickým rozhodnutím.

Do projektu jsou zapojeny především vědecké a výzkumné instituce,

jejich výstupy používá ale velmi široký okruh uživatelů.

Navazuje na program ESPON realizovaný v minulém rozpočtovém období.

9) Síťový operační program INTERACT II

Navazuje na program INTERACT z předchozího rozpočtového období, proto v jeho rámci již nejsou realizovány žádné nové projekty.

Protože je to pouze servisní program pro řídicí struktury operačních programů, nebude z něj veřejnost moci čerpat po celé toto programové období.

Prostředky z tohoto programu jsou směřovány na podporu přeshraniční spolupráce, neboť této problematice bylo v minulém programovém období určeno nejvíce prostředků z Cíle 3.

Hlavní cíle tohoto projektu jsou zlepšení efektivity a kvality územní spolupráce, podpora zavádění programů přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní spolupráce a podpora přenosu inovací a diskuzí o strategiích regionálního rozvoje mezi jednotlivými regiony na nadnárodní úrovni.

Tabulka 10: *Operační programy vyjednané pro Českou republiku na období 2007 – 2013*

Operační programy na období 2007 – 2013		Přidělená finanční částka
Tématické OP	OP Podnikání a inovace	21 271,1 mil. EUR (79,5%)
	OP Doprava	
	OP Životní prostředí	
	OP Lidské zdroje a zaměstnanost	
	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	
	OP Výzkum a vývoj pro inovace	
	OP Technická pomoc	
Regionální OP (ROP)	ROP NUTS II Jihovýchod	4659 mil. EUR (17,6%)
	ROP NUTS II Jihozápad	
	ROP NUTS II Moravskoslezsko	
	ROP NUTS II Severovýchod	
	ROP NUTS II Severozápad	
	ROP NUTS II Severní Čechy	
	ROP NUTS II Severní Morava	
OP – Praha	OP Praha Konkurenceschopnost	372,4 mil. EUR (1,4%)
	OP Praha Adaptabilita	
Evropská územní spolupráce	OP Mezuregionální spolupráce	389 mil. EUR (1,5%)
	OP Nadnárodní spolupráce	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko	
	INTERACT II	
	ESPO 2013	

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor evropských fondů, Praha 2007

4. Čerpání dotací ze strukturálních fondů¹³

Aby Česká republika mohla začít využívat nástroje, prostřednictvím nichž může čerpat finanční pomoc z evropských fondů, bylo především nutné zřídit nové, dosud neznámé instituce, jež budou zajišťovat nejen plynulé řízení a přijímání finanční podpory z těchto fondů, ale také ty, jež budou mít na starost kontrolu tohoto procesu a efektivního využívání přidělených zdrojů v návaznosti na pravidla, jež jsou stanovena Evropskou komisí. Proces budování administrativní podpory začal již během devadesátých let spolu s přípravou ČR na vstup do Evropské unie a s prvním využíváním nástrojů finanční podpory pro kandidátské země.

Prostředky přímo ze strukturálních fondů Česká republika čerpá již po dvě plánovací období. V posledním rozpočtovém období došlo k několika legislativním úpravám, tyto se ale samotného procesu předkládání a posuzování nových projektů příliš nedotkly, proto je blíže nepopisují a zmiňují je pouze v souvislosti s přímým čerpáním dotací z Evropské unie pro celou Českou republiku.

4.1 Implementační mechanismy strukturálních fondů¹⁴

Regionální politika Evropské unie je charakteristická určitými programovými cykly. Momentálně jsou tyto cykly sedmileté a samozřejmě se shodují s rozpočtovými plánovacími obdobími.

Plánování bylo základním prvkem reformy z let 1988 a 1993 a zůstalo jím dodnes. Zahrnuje přípravu víceletých rozvojových plánů prostřednictvím rozhodovacího procesu založeném na partnerství.

K využití finanční pomoci z evropských fondů byly vytvořeny vzájemně provázané programové dokumenty, přičemž vždy platí zásada, že dokumenty pro vyšší úroveň rozvíjejí dokumenty nižší úrovně až na úroveň dílčích projektů.

---

¹³ Zpracováno pomocí:

König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2004, ISBN 80-7179-846-0;
Vilamová, Š.: *Čerpáme finanční zdroje Evropské unie*. Grada, Praha 2005, ISBN 80-247-1194-X

¹⁴ Zpracováno pomocí:

Abeceďa fondů Evropské unie 2007 – 2013. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor evropských fondů, Praha 2007;
Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7;
<http://www.strukturalni-fondy.cz/>

Financování projektů je založeno na systému *rozpočtových závazků a plateb*. Závazkem se rozumí dohoda mezi Evropskou komisí a členským státem o alokaci prostředků z evropských fondů na jednotlivé programy finanční pomoci. Závazky jsou propláceny v ročních splátkách, první splátka je ale proplacena ihned poté, co Komise schválí objem a formu pomoci. Platba pak tedy představuje vlastní výdaj z evropského rozpočtu.

4.1.1 Programové období 2000 – 2006

Strukturální fondy podporovaly jednotlivé rozvojové programy, jež měly svůj vlastní rozpočet členěný podle priorit, subprogramů a jednotlivých opatření. Rozvojové programy také zahrnovaly analýzu území, která vymezovala silné a slabé stránky a stanovovala celkovou strategii rozvoje území.

Existovaly dva postupy plánování tzv. *vícestupňový systém* a *zjednodušený systém*. V zemích, které celé nebo velkou částí svého území spadaly pod Cíl 1, byl uplatňován vícestupňový plánovací postup, který měl tři fáze. Skládal se z *Národního rozvojového plánu*, *Rámce podpory Společenství* a z *operačních programů*. Zjednodušený systém sestával pouze z *Jednotného programového dokumentu*.

Protože všechny regiony soudržnosti České republiky mimo jednoho spadaly pod Cíl 1, byl zde uplatňován třífázový plánovací postup. Nejprve byl zpracován *Národní rozvojový plán 2004 – 2006*, na jehož základě Evropská komise ve spolupráci se zástupci České republiky zformulovala tzv. *Rámec podpory Společenství (Community Support Framework, CSF)*. Rámec podpory Společenství má charakter smlouvy mezi Evropskou unií a státem žádajícím o podporu ze strukturálních fondů, dále vymezuje vztah mezi strukturálními fondy a Fondem soudržnosti a zahrnuje celkovou strategii pomoci.

Podle schváleného Rámce podpory Společenství pak členský stát předkládal jednotlivé operační programy (sektorové či regionální).

Zjednodušený systém v sobě zahrnoval všechny tři uvedené fáze, konkrétně v dokumentu nazvaném *Jednotný programový dokument (Single Programming Document, SPD)*. Byl tedy zpracováván pro státy, které měly mít celkovou výši podpory Společenství v rámci Cíle 1 nižší než 1 mld. Euro, v rámci Cílů 2 a 3 byl ale zpracován zpravidla i pro státy, kde byl uplatňován vícestupňový systém.

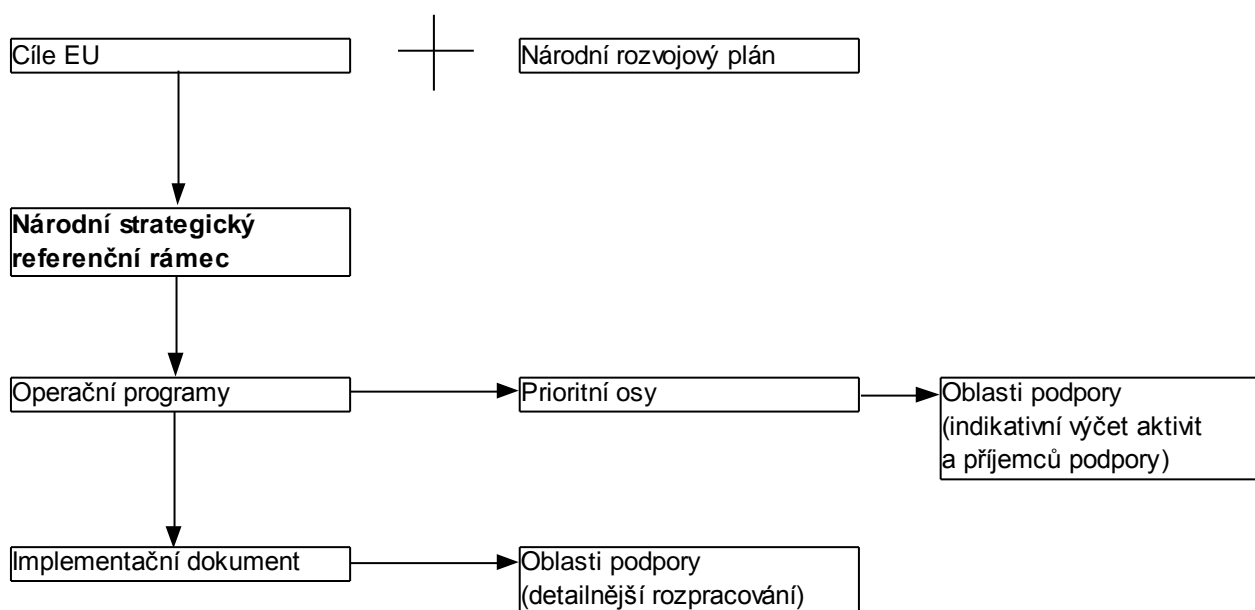
4.1.2 Programové období 2007 – 2013

Plánování začíná u Evropské komise, která před každým obdobím vytyčí *cíle regionální politiky*. Je v nich především definováno, do jakých regionů bude finanční pomoc směřována, jakým způsobem, jakými prostředky, v jaké výši a rozložení finančních příspěvků v průběhu plánovacího období. Tato nařízení musí být schválena Evropským parlamentem a Radou EU, jež pak schvaluje *Strategické obecné zásady Společenství*, určující priority rozvoje, jimiž se následně řídí jednotlivé státy při sestavování Národních strategických referenčních rámců a akčních programů.

Poté začíná vyjednávání s jednotlivými státy. Ty si mohou vypracovat *Národní rozvojový plán*, který obsahuje přístup a priority daného státu k cílům politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Tento dokument je za strany států dobrovolný, Česká republika ho vypracovává a musí být schválen vládou.

Na základě cílů Evropské unie a Národního rozvojového plánu se následně Evropská komise domlouvá se zástupci dané země na *Národním strategickém referenčním rámci*, který je základním programovým a strategickým dokumentem pro získávání finanční pomoci z Evropské unie. Členská země zde analyzuje strategické cíle, uvádí všechny operační programy, opatření a priority, na něž by chtěla finanční prostředky z evropských fondů využít v daném programovém období a je zde také popsán celkový mechanismus, struktura čerpání a koordinace prostředků ze strukturálních fondů a z Kohezního fondu. Dále tento dokument obsahuje analýzu hospodářského vývoje daného státu, silné stránky a slabé oblasti. Především slabé stránky vyžadují zvláštní pozornost, v budoucnu by mohly být problematické a narušit tak udržitelný rozvoj dané země.

Obrázek 2: Hierarchie a členění jednotlivých strategických dokumentů důležitých při implementaci evropských fondů:

Zdroj: *Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7*

4.2 Mechanismus čerpání dotací ze strukturálních fondů v ČR

Při přípravě projektové dokumentace jako podkladu pro získání finanční podpory je nutné respektovat nařízení Evropského společenství, která jsou legislativním základem pro všechny programové dokumenty, respektovat vazby na programové dokumenty, zejména pak na operační programy (regionální a sektorové), jež určují mantinely, v nichž se bude pohybovat obsah a rozsah projektu, z čehož obecně plyne soulad s přijatou rozvojovou strategií a hospodářskou politikou, která je na lokální úrovni v případě konkrétních projektů často limitující. V neposlední řadě je důležité sladit komunikaci se všemi partnery podílejícími se na řešení projektu i s těmi, kterých se výsledky projektu budou dotýkat (např. vliv na životní prostředí, změna technologií, pozemkové úpravy atd.).

Při přidělování dotací ze strukturálních fondů mají přednost projekty řešící rozvoj území jako celku, komplexní problémy venkovského obyvatelstva, ekonomickou a sociální stabilitu, či ochranu životního prostředí. Úspěšný projekt musí ale v první řadě mít jasně definovaný cíl v souladu s cílevědomým programovacím procesem ve smyslu komplexního řešení regionálních priorit, jenž byly projednány a odsouhlaseny vládou České republiky a

Evropskou komisí. V rámci operativy jsou poté formou projektů realizována konkrétní opatření k plnění priorit vytyčených programů. Na této úrovni pak tedy dochází ke konkrétní realizaci projektů, čerpání finančních prostředků a hodnocení dopadů.

4.2.1 Příprava, realizace a hodnocení projektů¹⁵

Základem pro úspěšné čerpání dotací z evropských fondů je dobře vypracovaný projekt. *Projekt* můžeme definovat jako soubor aktivit směřující k určitému stanovenému cíli, který je časově omezen, má jasně definovaný start a konec, vyžaduje širokou škálu dovedností, znalostí a zdrojů pro realizaci a má přinést změnu k lepšímu, určité inovace. Pro dosažení cílů projektu se používají specifické nástroje, přičemž projekt je omezen rozpočtem a lidskými zdroji. Každý projekt v sobě nese určité riziko, správně zrealizovaný projekt by měl tvořit přidanou hodnotu.

Program je tvořen řadou projektů. Naplnění jejich cílů pak přispívá k naplnění celkových cílů na úrovni regionu, sektoru, země nebo více zemí.

Nutností pro přípravu a realizaci projektů je existence *implementačních struktur*, což jsou řídicí orgány, zprostředkující subjekty, platební agentury, monitorovací a kontrolní orgány. Implementační struktury mají mimo jiné také koordinovat prostředky EU s veřejnými a privátními prostředky určenými na spolufinancování projektu.

Příprava projektu se skládá z několika na sebe navazujících kroků, které obvykle začínají u vytipování cílové skupiny lidí či institucí, jež je také potřeba motivovat a získat k účasti na projektu. Dále je nutné zaměřit se na hledání vhodných partnerů, se kterými pak projednáváme a analyzujeme vytyčenou problematiku našeho projektu.

Analýza problémů prezentuje negativní aspekty stávající situace, zatímco analýza cílů se zaměřuje na pozitivní aspekty žádoucí situace. Součástí analýzy cílů je také výběr strategie, podle níž pak řídíme celý projekt. Konkrétní cíle by měly být realistické a kontrolovatelné stejně jako obecné cíle, které však popisují širší zamýšlený dopad projektu a leží tak již mimo dosah managementu, jež je nemůže v celé jejich šíři moc sledovat a ovlivňovat jako dílčí cíle.

Z konkrétních cílů pak plynou výstupy projektu, které by měly být v podobě hmatatelných výsledků k dispozici již v průběhu projektu. Výstupy by měly být kontrolovány

---

¹⁵ Zpracováno s využitím:

Aktuální výzvy řídicího orgánu OP VK dostupné z: <http://www.esfcr.cz/>;
Aktuální výzvy řídicího orgánu OP PI dostupné z: <http://www.mpo.cz/>;
Příručka *Jak vyplnit webovou žádost OP VK* dostupná z: <http://www.esfcr.cz/>;
Příručka pro žadatele o finanční podporu z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Řídicí orgán OP VK, verze 5, 2009

a ovlivňovány zodpovědným manažerem, jenž je sleduje dle ukazatelů pokroku.

Pokud existují potenciální překážky na cestě k zamýšlenému výsledku, musí být v projektu pečlivě zaznamenány na předem stanoveném místě. Při přípravě projektu musíme mít povědomí také o rizicích, které jej mohou zbrzdit, či nám mohou bránit v uskutečnění všech cílů, protože je jisté, že stanovené cíle nebudou zrealizovány v plné výši. Snažíme se tedy do počáteční analýzy zahrnout i předpokládané rizikové faktory.

Je nutné také sepsat pořadí jednotlivých kroků projektu, sestavit časový plán a seznam potřebných zdrojů (nejen finančních). Ve finančním plánu projektu pak musíme pečlivě vyčíslit náklady a vykázat, z jakých zdrojů budou financovány. Náklady rozdělujeme na *uznatelné* a *neuznatelné*. Neuznatelné náklady nemohou být financovány ze strukturálních fondů, ale musí být vždy financovány z vlastních zdrojů žadatele. Obecně je můžeme charakterizovat jako všechny financované aktivity, jež se přímo netýkají jednotlivých opatření či priorit.

Postup získání dotací začíná u žadatele. Nejprve musí upřesnit svůj projektový záměr (neboli tzv. projektovou fiche), jež popisuje základní myšlenky projektu, navržený způsob financování, či výstupy, výsledky a dopady projektu. Projektový záměr není povinným dokumentem, avšak žadateli velmi usnadní vypracování přímé žádosti o finanční podporu i jejích příloh. Projektová fiche by měla obsahovat identifikační údaje žadatele o dotaci (název subjektu, jeho adresu, IČ, DIČ, telefonní číslo, email), odbornou způsobilost subjektů a partnerů (oblast působnosti, partneři projektu a realizační tým, zkušenosti subjektu, partnerů a realizačního týmu s podobnými typy projektů), specifikaci projektového záměru (název projektu, místo realizace, cíle projektu, podrobný popis projektu, specifikaci hlavních aktivit projektu), soulad projektu s rozvojovými dokumenty (na úrovni obce, regionu státu, či EU), časový plán projektu (odhad času potřebného na jednotlivé fáze projektu), odhad nákladů na realizaci záměru (odhad nákladů spojených s realizací záměru, předběžný rozpočet), způsob financování realizace (sopsis existujících realizačních programů vztahujících se k budoucímu projektu, finanční zajištění realizace projektu ze strany žadatele v procentech i absolutně, tj. rozpis vlastních prostředků, komerčních úvěrů, darů a upřesnění ostatních dostupných prostředků), očekávané výstupy, výsledky a dopady projektu (specifikace a kvantifikace očekávaných výstupů, výsledků a dopadů projektu, vnější a vnitřní rizika a udržitelnost projektu).

Dalším krokem je najít vhodný dotační nástroj. V této etapě žadatel musí zjistit, jaký program podporuje činnost, kterou by chtěl financovat, zdali je oprávněný žadatel, jestli se

rozpočet projektu vejde do stanoveného rozpočtového limitu, kde a do kdy je nutné podat žádost aj. Tyto informace podávají řídicí orgány jednotlivých operačních programů, či o nich informují na svých internetových stránkách, kde žadatele také odkazují na důležité dokumenty, jež by si před začátkem projektu měli prostudovat, či na různé publikace, které jim mohou pomoci při přípravě projektů a sepisování žádostí.

Může se stát, že svůj původní záměr bude muset pozměnit a bude tedy nucen začít znovu, aby splnil požadavky stanovené jednotlivými programy. Žadatelé ucházející se o finanční podporu z evropských fondů musí znát prováděcí dokumenty operačního programu a řídit se jeho prioritními osami. Projekt dokládá, jak přispěje k naplnění cílů stanovených v operačním programu a tím k celkovému naplňování politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU.

Předkládání žádostí se řídí *výzvou k předkládání projektů*, jež pravidelně vypisují řídicí orgány operačních programů pro jednotlivé prioritní osy a jejich oblasti podpor. Protože většina žádostí se v současné době podává elektronicky, každá výzva má přidělené své číslo pro zařazení do informačního systému.

Vyplňování elektronické žádosti je snazší než ručně psané, operační programy k tomuto účelu společně využívají aplikaci Benefit7, přičemž každý operační program má vypracovanou svou vlastní příručku popisující, jak tuto webovou žádost vyplnit.

Výzva dále popisuje cíle programu a oblasti podpory, výčet podporovaných aktivit určité oblasti podpory, cílové skupiny, na které se zaměřuje, typy podporovaných projektů, kdo je oprávněným žadatelem (tedy jakým žadatelům je určena), podmínky partnerství žadatele s jinými organizacemi, finanční rámec (formu financování, celkovou částku alokovanou pro tuto výzvu, omezení výše finanční podpory na jeden projekt, míru podpory, způsobilost výdajů, podmínky křížového financování a nepřímé náklady), kritéria pro výběr projektů, dobu trvání projektů, monitorování, udržitelnost projektů, způsob výběru projektů, způsob oznámení výsledků žadateli, termíny výzvy, formální podobu žádosti a jejího předkládání (spolu s přílohami) a možnosti získání dalších informací vztahujících se k žádosti.

Pro vyplnění elektronické žádosti je nutné, aby se žadatel zaregistroval na stránkách internetové aplikace Benefit7, kde pak může sledovat průběh podání všech svých žádostí. Veškeré podklady a přílohy pro zpracování žádosti (např. logický rámec, studie proveditelnosti, analýza nákladů a přínosů, rozpočet projektu aj.) musí být zpracovány v souladu s doporučenou metodikou a konkrétním operačním programem.

Po doplnění nutných identifikačních údajů žadatel vyplňuje základní identifikační údaje projektu (název OP, název výzvy, prioritní osu, oblast podpory, název projektu, stručný popis projektu atd.), základní identifikační údaje subjektu, který žádá o finanční podporu (IČ, DIČ, počet zaměstnanců, typ žadatele, zkušenosti s projekty, již realizované projekty aj.), adresu, osoby oprávněné zastupovat a jednat za žadatele (např. statutární zástupci, kontaktní osoba aj.), v případě, že má žadatel partnera projektu, vyplní také jeho identifikační údaje, zdůvodnění a popis zapojení partnera, případně jeho zkušenosti s projekty, adresu partnera a osoby partnera.

V dalších krocích žadatel detailněji přiblíží projekt a uvede jeho potřebnost, cílovou skupinu, na níž je zaměřen, přínos projektu, rizika projektu a popis jejich eliminace, přidanou hodnotu, vazbu na jiné projekty, řízení a organizaci projektu a popis realizace plánovaných aktivit po jeho ukončení. Dále vytyčí území dopadu a realizace projektu, klíčové aktivity projektu, harmonogram plánovaných aktivit a jejich rozčlenění do jednotlivých let.

Při předkládání žádosti musí mít potenciální příjemce podpory již také ujasněné obsazení realizačního týmu stejně jako pracovní náplň jednotlivých zaměstnanců podílejících se na realizaci projektu včetně vymezení počtu odpracovaných hodin a typu úvazku jednotlivých pracovníků.

Nutností je předem sestavit rozpočet projektu, kde žadatel rozepíše jednotlivé položky rozpočtu (jejich název, v jakých jednotkách se počítají, počet užitých jednotek a jejich jednotkovou cenu bez DPH, spočítat DPH dle zákona o dani z přidané hodnoty a celkovou cenu), přehled financování a harmonogram čerpání včetně finančního plánu jednotlivých požadavků na čerpání dotace.

Při sestavování rozpočtu je nutné uvědomění, že udané hodnoty jsou plánované a zároveň maximálně přípustné hodnoty. Finanční částky uvedené v rozpočtu však příjemci nemusí být automaticky proplaceny. Pro jejich plné proplacení musí mít příjemce při vyúčtování podloženy udané částky finančními doklady a doklady o faktické realizaci investice. Příjmy, jež jsou vytvořeny v průběhu realizace projektu, jsou při závěrečném vyúčtování odečteny od uznatelných nákladů, čímž se snižuje výše dotace.

Pokud je projekt spolufinancován z evropských fondů a státního rozpočtu, je nutné vyplnit tzv. *ISPROFIN*, což je obdoba výše zmíněného rozpočtu, je zde však uvedeno financování projektu v jednotlivých letech

Následuje několik otázek zaměřujících se na vnímání žadatele, jak jeho projekt působí na nejzákladnější cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti podle toho, v rámci jakého

operačního programu se o finanční prostředky uchází (například u OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost se tyto otázky týkají vlivu na udržitelný rozvoj a vlivu na rovné příležitosti).

Dalším krokem je výběr monitorovacích indikátorů, který by měl být žadatelem pečlivě zvážen. Uvádí se název indikátoru a jeho popis, plánovaná hodnota, kterou chce žadatel v průběhu realizace projektu dosáhnout a datum plánovaného dosažení této hodnoty. Žadatel se tímto zavazuje, že v případě přidělení finanční podpory uvedených hodnot ve stanoveném čase dosáhne.

Příjemce může pomocí prostředků finanční podpory uhradit nezbytně nutné vybavení, služby či stavební práce prokazatelně spojené s realizací projektů. Zadavatelem zakázky je vždy příjemce podpory, jež však musí na všechny takovéto zakázky uspořádat výběrová řízení. V této části projektu je žadatel povinen informovat o výběrových řízeních, které již byly uskutečněny, právě probíhají nebo teprve budou probíhat. Mimo základních informací (druh výběrového řízení, postup výběrového řízení, předpokládaná či skutečná částka zakázky bez DPH, předpokládané datum zahájení a ukončení) je nutné také popsat předmět zakázky.

Součástí realizace projektu je i zajištění jeho dostatečné publicity, jejíž způsob uskutečnění je také obsažen již v žádosti.

Nakonec žadatel případně uvádí další realizované projekty, dokládá přílohy, provede kontrolu žádosti a uzavře ji.

Elektronickou žádost je nutné vytisknout, vypálit na CD a spolu s přílohami a čestným prohlášením, jež se automaticky vytiskne po vytištění žádosti, je nutné ho do stanoveného termínu odevzdat řídicímu orgánu operačního programu.

Hodnocení žádosti sestává ze čtyř navazujících fází (hodnocení formální, hodnocení přijatelnosti, hodnocení věcné, výběrová komise), přičemž podmínkou pro postoupení žádosti do další části je úspěšné splnění požadavků předcházející části. Celý tento proces je pak ukončen fází schvalování projektů.

Nejprve se projekt hodnotí po formální stránce, takže příjemce může být vyzván k doplnění či přepracování určitých částí. Poté se hodnotí přijatelnost projektu. Nedostatky v této oblasti jsou již neopravitelné a žádost se tak nepodrobuje dalšímu hodnocení, kdy jsou všechny podané žádosti hodnoceny dle předem stanovených hodnotících a bodovacích kritérií hodnotiteli certifikovanými jednotlivými řídicími orgány operačních programů. Poslední zmíněné hodnocení (tzv. věcné) je podkladem pro rozhodování výběrové komise, která určuje, zda bude žádost podpořena. O konečném schválení žádosti rozhoduje nejvyšší

představitel řídicího orgánu či orgánu kraje.

Projekty tak mezi sebou soutěží o přidělení finanční podpory a o její výši, jež se vypočítává z celkově uznatelných nákladů projektu. Je stanovena procentuálně a liší se v závislosti na konkrétním dotačním programu i subjektu žadatele (malý a střední podnik, nezisková organizace, obec, atd.).

V případě úspěchu se dále se žadatelem podepisuje smlouva o financování, jež stanovuje výši finanční podpory i povinnosti, které z této smlouvy oběma stranám plynou. Žadatel se tak oficiálně stává příjemcem podpory.

První tzv. *zálohovou platbu* obdrží příjemce automaticky (tj. nemusí o ni žádat) do 30 dnů od podepsání smlouvy o realizaci (Rozhodnutí o poskytnutí dotace/Smlouva o realizaci grantového projektu). Její procentuální výše z celkové částky podpory je upřesněna ve výzvě.

V další fázi dochází k samotné realizaci projektu, kdy příjemce podpory dodržuje pravidla stanovená pro projekty financované ze strukturálních fondů EU. Jedná se hlavně o předpisy ohledně výběru dodavatelů, povinné publicity, zásad pro vedení a uchování dokladů vztahujících se ke konkrétnímu projektu a monitoringu projektu. Nutné je dodržení cílů projektu, jenž jsou kontrolovány dle předem stanovených monitorovacích indikátorů (např. počet nově vytvořených pracovních míst v organizaci). Tyto indikátory již žadatel nemůže zpětně změnit, podobně jako tzv. *dobu udržitelnosti projektu*, což je doba, po kterou musí příjemce podpory udržet výstupy projektu (většinou 3 až 5 let). Průběh realizace projektu je nazýván *realizační* či *investiční fází*, kdy je nutné pravidelně předkládat průběžné monitorovací zprávy o průběhu realizace projektu.

O tzv. *průběžné platby* příjemce finanční podpory žádá ve zjednodušené žádosti (obvykle vypracované pomocí aplikace Benefit7), k níž musí přiložit účetní doklady za jednotlivé uskutečněné výdaje a monitorovací zprávy se všemi přílohami. Přesné intervaly jsou stanovené ve smlouvě o realizaci projektu, zálohová platba spolu s průběžnými by však neměla přesahovat 90 % celkové částky podpory.

Po ukončení projektu nastává tzv. *provozní fáze*, kdy se odevzdává závěrečná zpráva a žádost o platbu (do 2 měsíců od ukončení projektu), ve které příjemce podpory hodnotí dosažené výsledky. Tyto dva dokumenty jsou podkladem pro závěrečné vyúčtování projektu, na jehož základě je přidělena tzv. *závěrečná platba*. Závěrečná platba se vypočítá jako rozdíl mezi celkovou částkou způsobilých výdajů projektu a výší všech dosud poskytnutých. Po dobu udržitelnosti projektu se pak zpravidla jednou za rok odevzdávají monitorovací zprávy.

V případě nesplnění některého z ukazatelů, může být v krajním případě příjemce podpory nucen vrátit dotaci nebo její část.

4.2.2 Zavádění operačních programů do praxe¹⁶

Odpovědnost za řízení a správné využívání finanční pomoci z evropských fondů je přesunuta na členské státy. Ty zřizují instituce a orgány nezbytné k výkonu činností, prostřednictvím nichž se peníze dostávají k samotným realizátorům projektů.

Národní orgán pro koordinaci má na starosti Národní rozvojové plány a vyjednává se zástupci Evropské unie Národní strategický referenční rámec, za jehož realizaci je odpovědný vládě České republiky. Je partnerem Evropské komise v implementaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti a vytváří prostředí pro realizaci, řízení, monitorování a evaluaci operačních programů. V České republice je Národním orgánem pro koordinaci Ministerstvo pro místní rozvoj, v jehož kompetenci byl také v minulém období zřízen *Rámec podpory Společenství*, jež byl koordinačním orgánem předchozího období.

Národní orgán pro koordinaci čtvrtletně analyzuje stav čerpání prostředků z EU. Vychází z dat monitorovacího systému a z informací, jež mu poskytují řídicí orgány jednotlivých operačních programů. *Analýza čerpání prostředků z fondů EU*, jak se tento dokument jmenuje, se zaměřuje především na současný stav realizace finanční pomoci. Zkoumá schopnost jednotlivých operačních programů i těchto jako celku plnit závazky, jež vyplývají ze stanovených ročních alokací pro jednotlivé programy. Respektuje přitom pravidlo $n+3/n+2$, které je zakotveno v legislativě Evropské unie. Toto pravidlo nařizuje vyčerpat roční rozpočtový závazek určitého operačního programu do konce kalendářního roku $n+3$ (pro roky 2007 – 2010 včetně) nebo do konce roku $n+2$ (pro roky 2011 – 2013 včetně). Pokud se tak nestane, snižuje se objem přislíbené finanční pomoci dotčeného operačního programu o nevyčerpanou částku, jež je pak navracena zpět do evropského rozpočtu. Za splnění tohoto pravidla jsou odpovědné především řídicí orgány jednotlivých operačních programů. Existuje ještě pravidlo $n+24$, jež nařizuje, že Evropské komisi musí být zaslána žádost o průběžnou platbu do 24 dnů ode dne, kdy Evropská komise vyplatí první splátku zálohové platby. Nestane-li se tak, Platební a certifikační orgán je nucen vrátit prostředky zálohové platby zpět Evropské komisi.

Největší odpovědnost za realizaci operačních programů nesou *řídicí orgány*, přičemž

---

¹⁶ Zpracováno s využitím: *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Odbor evropských fondů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2007

všechny operační programy mají své vlastní. U tématicky zaměřených operačních programů jsou to rezortní ministerstva, u územních operačních programů regionální rady regionů soudržnosti. Jejich hlavní funkcí je sledovat, zdali jsou správně dodržovány zásady operačních programů a zda je pomoc z evropských fondů správně a efektivně alokována. Řídícím orgánům se také předkládají jednotlivé projekty.

Některé činnosti předávají Řídící orgány *Zprostředkujícím subjektům*. Ty mají na starost výběr projektů a jejich kontrolu a vyhodnocování v průběhu realizace. Dále informují další potenciální realizátory o možnostech financování a konzultují s žadateli jejich projektové záměry. Například pro OP Podnikání a inovace je to agentura CzechInvest.

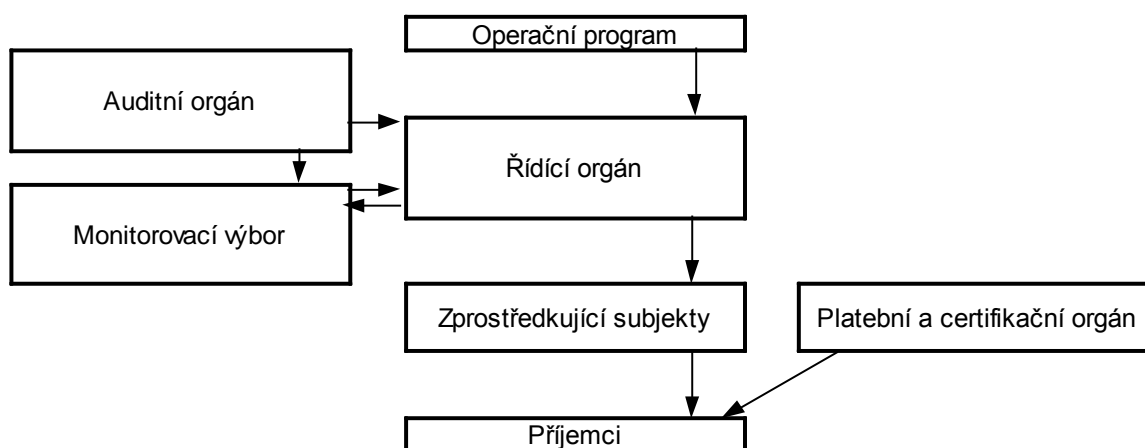
Za přijímání plateb z Evropské unie a jejich následné proplácení konečným příjemcům pomoci je zodpovědný *Platební a certifikační orgán*. Česká republika má tento orgán společný pro všechny operační programy a je jím Ministerstvo financí ČR.

Dalším důležitým orgánem je *Auditní orgán*, který je nezávislý na činnosti řídicího i Platebního a certifikačního orgánu z důvodu ověřování a kontroly správnosti jejich výkonů. Stojí tedy samostatně a v České republice je jím taktéž pověřeno Ministerstvo financí ČR.

Za sledování poskytované pomoci, schvalování návrhů na změny operačních programů a kritérií, podle kterých jsou vybírány projekty k realizaci, zodpovídá *Monitorovací výbor*. Jednotlivé operační programy mají zpravidla své vlastní Monitorovací výbory, jejichž členy bývají zástupci řídicích a koordinačních subjektů a partnerů (partnerská ministerstva, kraje, nestátní neziskové organizace aj.).

Svoji roli v tomto řetězci mají i samotní příjemci dotací jako realizátoři projektů. Realizované projekty pak slouží k jejich užitku či k užitku předem známých cílových skupin.

Obrázek 3: Implementační orgány v České republice

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Odbor evropských fondů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2007

4.2.3 Základní členění projektů a jejich financování¹⁷

Projekty je možné členit dle různých kritérií, v tomto případě se předně rozlišují dva typy projektů podle druhu investic. Způsob financování se u nich liší. *Investiční projekty* jsou především zaměřeny na nákup a výstavbu nemovitostí, nových strojů či technologií atd., souhrnně se z nich tedy financuje pořízení hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku. Jsou to tzv. *tvrdé investice* a dotace jsou přidělovány z ERDF. U těchto projektů jsou platby z evropského fondu prováděny zpětně po ukončení projektu, či po určitých etapách, přičemž etapa je alespoň období tří měsíců. U projektů financovaných etapově jsou první dvě platby vyplaceny předem, je ale dobré mít již před počátkem projektu k dispozici celou finanční částku potřebnou k realizaci projektu, abychom se vyhnuli problémům spojeným s platební neschopností.

Neinvestiční projekty (tzv. *měkké*) jsou financovány z ESF a jsou předně zaměřeny na financování lidských zdrojů (např. vzdělávání). Dotace jsou udělovány průběžně. Po schválení projektu dostane příjemce *zálohovou platbu* (až do výše 20% z celkového rozpočtu projektu), poté každý čtvrtrok žádá o proplacení dalších výdajů na projekt.

¹⁷ Zpracováno pomocí:

Palánová, I.: *Jak připravit projekty financované z evropských fondů v období 2007 – 2013 – praktická příručka pro školy*. Národní ústav odborného vzdělávání, Praha 2008, ISBN 978-80-87063-16-3

4.2.4 Křížové financování projektů¹⁸

Téměř všechny operační programy jsou financovány pouze z jednoho evropského fondu. Pouze OP Životní prostředí a OP Doprava jsou doplněny ještě Fondem soudržnosti. Existuje však výjimka, kdy jeden projekt může být financován také z druhého strukturálního fondu. Tento způsob financování se nazývá *křížový*. Lze tak financovat v rámci limitu (nejčastěji) 10% na každou prioritní osu operačního programu aktivity projektu spadající do oblasti podpory z druhého fondu. Například když škola vybaví počítačové učebny novou výpočetní technikou, což je financováno z fondu ERDF (ROP), může získat příspěvek na zaškolení personálu z ESF, avšak pouze do stanoveného limitu křížového financování.

---

¹⁸ Zpracováno s využitím: viz 17

5. Hodnocení realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR

Politika hospodářské a sociální soudržnosti má především snižovat ekonomické a sociální rozdíly mezi jednotlivými regiony Evropské unie a posilovat tak její hospodářský růst a konkurenceschopnost vůči vnějšímu světu. Funguje na základě přerozdělování peněz evropského rozpočtu do předem vymezených oblastí, jež představují nebo by mohly představovat bariéry udržitelného růstu. Aby tyto finanční prostředky, které plynou do konkrétních oblastí prostřednictvím výše zmíněných evropských fondů, byly efektivně alokovány, je celé území Evropské unie neustále monitorováno. Sledováním nových trendů, analýzou silných a slabých stránek, či vyhodnocováním dosavadní účinnosti vynaložených prostředků se tedy otevírá nový prostor pro zlepšení fungování systému přidělování dotací či pro jejich lepší vynaložení.

5.1 Zacílení operačních programů

Monitoring prochází všemi etapami realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti, přičemž obecně lze říci, že není lepšího způsobu, jak zjistit, kam přidělené peníze mají plynout.

V České republice je toto hledisko mnohdy opomíjeno, a to především u hloubkových analýz týkajících se obcí či regionů, jež jsou většinou vytvářeny zprostředkujícími agenturami velmi všeobecně. Čeští úředníci jim přikládají velmi malou váhu, přitom spoluúčastí na tvorbě rozvojových plánů by právě oni nejvíce zvýšili jejich validitu. Toto je patrné i z obsahu jednotlivých operačních programů, z nichž některé taktéž postrádají konkrétnější zpracování s jasnou návazností. Nejjasnějším příkladem je Cíl Konvergence, jež zahrnuje osm tématických a sedm regionálních operačních programů. Ze všech operačních programů spadajících pod tento Cíl mohou čerpat všechny regiony soudržnosti mimo Hlavního města Prahy, jemuž je vyhrazen Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Evropská legislativa zakazuje, aby se jednotlivé operační programy překrývaly. Je však otázkou, nakolik se právě skrze svou obecnost překrývají tématické a regionální operační programy cílené do stejné části území České republiky. Mnoho prioritních os či oblastí podpor regionálních operačních programů je podobných s tématickými. Například téměř každý regionální operační program má vymezenou jednu prioritní osu pro rozvoj

infrastruktury (Regionální infrastruktura a dostupnost, Rozvoj dopravní infrastruktury, Doprava aj.), přitom jedním z tématických operačních programů je OP Doprava. Zatímco regionální operační programy řeší problémy infrastruktury ve správě regionu (např. silnice 2. a 3. třídy), tématický program řeší pouze projekty dopadající do infrastruktury spadající do díky ministerstva. Ze zbytečně velkého množství operačních programů soustředujících se okolo jedné problematiky pak plyne několik problémů, z nichž některé by mohly mít za následek výrazné snížení efektivity uplatňování evropské dotační politiky v České republice.

Jednotlivé oblasti podpory by neměly být izolovány, ale mělo by být umožněno jejich vzájemné provázání, jež je v některých případech rozhodující i při hledání partnera ke spolufinancování projektu (zejména v oblasti lidských zdrojů). Například zvýšení konkurenceschopnosti vyžaduje především investice do nových technologií, které ovšem vyvolávají potřebu investic do lidského kapitálu, či rozvoj infrastruktury. Zejména regionální operační programy mohou toto vzájemné provázání mnohdy velmi narušit vymezením svých prioritních os, oblastí podpor, či preferováním určitých typů projektů, což může být pouze následkem populisticky orientovaných kroků jednotlivých politiků.

Regionální operační programy jsou sice doplněny tématickými (či naopak), vzájemná kooperace však není dostatečně zajištěna nejen z důvodu velmi rozdílného personálního obsazení těchto dvou skupin operačních programů, především se ale s provázáním těchto dvou typů operačních programů zaměřených na stejné území takřka nepočítalo. Tématické operační programy ve svých programových dokumentech předpokládají návaznost mezi nimi samotnými, mezi nimi a regionálními téměř ne.

Tématické operační programy mají jako řídicí orgány resortní ministerstva, kde je dostatek odborníků zabývajících a orientujících se v dané problematice, kdežto u regionálních operačních programů toto zajišťují samostatně jednotlivé kraje. Proto je zde větší svázanost s aktuálním politickým obsazením daného regionu než u tématických. Regionální operační programy mohou nejlépe řídit lidé, kteří znají vývoj tohoto regionu a konkrétněji dokáží vymezit silné i slabé stránky regionu. Externí analýzy mohou být využity jako další informační prostředek, nikdy ovšem nemohou podat ucelený, detailní profil tohoto území a rozhodně se na nich nemohou zakládat rozvojové strategie. S výměnou politiků v čele jednotlivých regionů často dochází k výměně stávajících zaměstnanců a tedy k porušení kontinuity řízení i rozvoje potenciálu stávajících zaměstnanců.

Rozvoj České republiky (stejně jako celé Evropské unie) by měl být plošný a plynulý, zavedením regionálních operačních programů je však toto hledisko opomíjeno. Pro Českou

republiku by přinejmenším bylo vhodnější pokrýt oblasti spadající pod Cíl Konvergence pouze tématickými operačními programy, na jejichž řídicích orgánech by ležela odpovědnost za alokaci vymezených prostředků mezi dotčené regiony v souladu s jejich potřebami. Tím by se také omezilo riziko zneužití evropských dotací politiky a bylo zajištěno lepší provázání jednotlivých oblastí rozvoje.

Regionální operační programy se spíše orientují na zlepšování kulturního a sociálního klimatu v daném regionu, což je možné vypožorovat z projektů, jež podporují. Například již zmíněné regionální programy na rozvoj dopravy, jsou zaměřené zejména na opravy menších silnic než na vybudování či ucelení infrastrukturní sítě vně České republiky, což samozřejmě přispívá k posílení ekonomické úrovně regionu, především však uspokojí místní obyvatelstvo. Je jisté, že rozvoj ekonomické vyspělosti daného státu je podmíněn také rozvojem sociálních služeb či všeobecně zajištěním klidného sociálního klimatu pro další rozvoj, cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU jsou však orientovány a hodnoceny dle „hmatatelných“ výsledků, což jsou v první řadě makroekonomické ukazatele a jejich následný rozbor, nakolik k jejich zvýšení (či snížení) přispěly právě strukturální fondy.

Strukturální fondy by tedy měly v první řadě zlepšovat ekonomickou úroveň dané země, jež se má (v případě České republiky) dorovnávat a ucelovat se standardní úrovni vyspělých států Evropské unie tak, aby Společenství jako celek, bylo schopným konkurentem na světových trzích. V duchu těchto cílů by tedy evropská dotační podpora měla směřovat ke zvýšení konkurenceschopnosti, zaměstnanosti, či podněcovat ke zvyšování privátních zdrojů na investice, jež jsou přímo i nepřímo významným faktorem růstu HDP.

Toto je další důvod, proč regionální operační programy neoddělovat od současných tématických - operační programy směřovat primárně na cíle vytyčené Evropskou unií a problematiku sociálních služeb a sociálního klimatu přenést především na bedra státu či obcí tak, aby nedocházelo k vytlačování národních výdajů evropskými, protože strukturální fondy nemají nahrazovat státní výdaje, ale měly by sloužit jako podpůrný finanční prostředek. Zde narážíme na významný problém, a tím je vytěsňování národních výdajů výdaji z balíčku strukturálních fondů. Například již zmiňované projekty infrastrukturní povahy sice splňují zacílení strukturálních fondů, a to je posílení ekonomické pozice regionu, ale důležité je, že by musely být realizovány i bez prostředků EU, což zbytečně zdražuje investiční nákladnost takových investic, jelikož „evropské peníze“ jsou administrativně mnohem nákladnější a měly by být vynakládány pouze na investice, které mají dodatečnou přidanou hodnotu.

5.2 Institucionální a administrativní zázemí

Evropská unie přenáší zodpovědnost za čerpání peněz ze strukturálních fondů na členský stát, jenž si musí vybudovat implementační strukturu v souladu s evropskými standardy. Přestože Česká republika čerpá ze strukturálních fondů již po druhé programové období (první programové období bylo ale zkrácené), ještě nemá všechny tyto instituce plně funkční. V současné době se soustředí na dotvoření spolehlivého monitorovacího systému, který příjemcům umožní čerpat poskytnuté dotace pomocí průběžných plateb, což mimo jiné poskytne spolehlivější informace o aktuálním stavu čerpání.

Institucionální zázemí je velmi složité, avšak Česká republika si ho zkomplikovala ještě více zavedením velkého množství operačních programů. I přes četné námitky Evropské komise, že již minulé období, pro které jich měla vyjednaných pět, jich bylo zavedeno moc, si jich pro toto programové období prosadila šestadvacet. Česká republika tak patří mezi země s největším počtem operačních programů, což s sebou přináší (mimo výše zmíněných) ještě další problémy spojené se samotným řízením operačních programů, a to v oblasti administrativy a informovanosti.

Celý implementační mechanismus je velmi složitý a jeho vybudování stojí mnoho času i finančních prostředků. Evropská komise sice stanovuje maximální přípustnou výši výdajů, které je možné vyčlenit na administrativu spojenou s čerpáním dotací ze strukturálních fondů (jedná se o tzv. transakční náklady), odpovědnost za nepřesáhnutí stanovené výše však leží na jednotlivých státech, resp. jednotlivých řídicích orgánech operačních programů. Přestože Česká republika stanovenou výši výdajů nepřesahuje, velké množství operačních programů tyto výdaje zbytečně navyšuje.

Každý operační program má určitou strukturu, bez níž by nebylo možné finanční prostředky čerpat. Bylo tedy nutné zajistit ji pro všechny operační programy, což stálo mnoho pracovních sil, finančních prostředků i času a zajistit alespoň částečnou kooperaci řídicích orgánů a jejich administrativních pracovníků. Již takto se ozývá mnoho hlasů, že implementační struktury evropských fondů by se měly zjednodušit, Česká republika si je ale z velké části zkomplikovala sama.

5.3 Informovanost

Úspěšnost strukturálních fondů velmi závisí na tom, jak jsou prezentovány široké veřejnosti. Vybrané projekty mezi sebou „soutěží“ o přidělené dotace proto, aby byly nové investice co nejkvalitnější a získané finance z evropského rozpočtu co nejsmysluplněji

investovány v souladu s cíli evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Mělo by se tedy o nich vědět, aby přilákaly co nejvíce zájemců.

Velké množství vyjednaných operačních programů ale velmi ztěžuje žadatelům i administrativním pracovníkům orientaci v této problematice. Zejména pak pro žadatele je tento složitý systém mnohdy až odrazující.

Kdyby byly operační programy ucelenější, mohlo by se ušetřit spoustu finančních prostředků na společné informační kampani, jež by se dala lépe rozložit mezi jednotlivé operační programy, pro žadatele by pak nebylo tak náročné sehnat informace a do celého procesu se snáze zapojit. V současném programovém období však není možné změnit více, nežli informační kampaň lépe propracovat, aby o strukturálních fondech podala ucelenější a komplexnější informace, protože nedostačující informovanost prochází celým systémem přidělování dotací, kdy mnoho lidí má pocit, že dosáhnout finanční podpory z Evropské unie je snadné, či že přidělený objem finanční pomoci někde leží a my ho musíme „spotřebovat“.

5.4. Náročnost vypracování a zpracování žádostí v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost¹⁹

Pro bližší analýzu náročnosti vypracování a zpracování žádosti jsem si zvolila jeden z tématických operačních programů, konkrétně potom OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Vzhledem k tomu, že systém podávání žádostí je v jednotlivých operačních programech obdobný, pro mé účely není nutné analyzovat separátně každý z programů zvlášť.

Řídící orgán OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, jímž je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, nejprve vyhlásí výzvu k předkládání žádostí projektů, jež musí v první řadě obsahovat prioritní osu (Prioritní osa 2 – Terciální vzdělávání, výzkum a vývoj) a oblast podpory (Oblast podpory 2.2 – Vysokoškolské vzdělávání). Výzva obsahuje základní informace ohledně předkládání projektů a vyplňování žádostí, jimiž se žadatel musí řídit.

Žádost se podává pomocí internetové aplikace Benefit7, k níž existují snadno dostupné příručky, které žadatelovi poskytnou informace, jak tuto žádost vyplnit. Příručka rozepisuje jednotlivé kroky a objasňuje, co mají žadatelé vyplnit u konkrétních položek.

Vyplnění elektronické žádosti je přehlednější než ručně psané, žadatel se také vyhne

---

¹⁹ Zpracováno pomocí:

Příručka pro žadatele o finanční podporu z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Řídící orgán OP VK, verze 5, 2009;
Příručka *Jak vyplnit webovou žádost OP VK* dostupná z: <http://www.esfcr.cz/>
Aktuální výzvy řídicího orgánu OP PI dostupné z: <http://www.mpo.cz/>
Aktuální výzvy řídicího orgánu OP VK dostupné z: <http://www.esfcr.cz/>

chybám, jež plynou převážně z nepozornosti (například nevyplnění pole), či snadno opraví špatně vypsané položky. Jednotlivé části žádosti se průběžně ukládají, i po kompletním vyplnění žádosti ji však žadatel ještě může upravit, aniž by ji musel celou vypisovat znovu.

Další výhodou je přehled průběhu všech podaných žádostí žadatelem přes tuto aplikaci a lepší orientace v žádostech pro administrativní pracovníky zabývající se zpracováním žádostí, jež k snadnému vyhodnocení došlých žádostí užívají vlastní internetovou aplikaci.

Na druhou stranu nevýhodou Benefitu7, kterou vnímají na každém kroku jeho uživatelé je omezenost tohoto programu, která spočívá například v takových bodech, jako je omezení počtu znaků, které smí žadatel do každého pole vepsat, což někde vede žadatele k tomu, že uměle vyplňují informace do polí, které k tomu nejsou apriory vytvořeny. Dále za neméně nepříjemnou vlastnost lze považovat to, že jsou situace, kdy je systém natolik přetížen, že žadatel nemá možnost se k programu vůbec připojit. Skutečnost, že Benefit7 je vytvářen za provozu, vede také k tomu, že se slabiny vyladují v čase a relativně pomalu.

Vypsání žádosti vyžaduje velmi pečlivou přípravu, kdy mnohé položky většina žadatelů není schopna vyplnit bez odborné pomoci (například rozpočet, financování aj.). Některé položky jsou pak velmi detailní a žadatel nemusí být schopen je přesně odhadnout. Například kolik hodin se jednotliví zaměstnanci podílející se na realizaci projektu budou tímto zabývat, je příliš konkrétní položka, jež nemůžeme s ohledem na nevyzpytatelné potíže, které mohou nastat, ještě před započítáním projektu odhadnout. Dobře vypracovaný časový harmonogram projektu s dostatečnými časovými rezervami nabízí spolehlivější rámec plnění předběžného plánu.

Vysoká náročnost vyplnění žádosti má však i své pozitivní dopady. Žadatelé jsou tímto nuceni, aby si svoji investiční aktivitu dobře promysleli a nedostávali se tak do nepříjemných momentů za chodu investice. Což ovšem neplatí pro vyplnění ISPROFINU, který je k projektu vyžadován. Toto je formulář, který slouží pro potřeby Ministerstva financí a není nikterak nápomocen ke zdárnému průběhu investice. Bylo by možné tedy doporučit, vyjmout povinnost odevzdání této podoby rozpočtu z žádosti a přesunout tuto povinnost až na moment, kdy je projekt schválen a je mu dotace přislíbena.

Podle výzvy k předkládání projektů v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, prioritní osy 2 – Terciální vzdělávání, výzkum a vývoj a oblasti podpory 2.2 – Vysokoškolské vzdělávání je nutné k žádosti přiložit tyto přílohy: doklad o právní subjektivitě žadatele, doklad o přidělení identifikačního čísla, doklad o udělení akreditace (v případě, že je projekt zaměřen na inovaci studijního programu či oboru), čestné prohlášení partnera s finančním

příspěvkem, principy partnerství a prohlášení o partnerství (dokládá se v případě, že projekt má partnera s finančním i nefinančním příspěvkem, pokud má projekt partnerů více, je nutné toto doložit pro všechny).

Výše zmíněné vyžadované přílohy touto výzvou jsou typickým příkladem byrokratické náročnosti, která prochází celým procesem realizace projektu, pro lepší přehlednost administrativních pracovníků operačních programů je však lepší vyžadovat je hned na začátku.

Pro žadatele je projekt velmi administrativně náročný ve všech jeho fázích, což může způsobovat problém zejména malým firmám či neziskovým organizacím, protože velké firmy mají specializovaná ekonomická oddělení a dostatek pracovníků, mezi které mohou tyto úkoly rozdělit. Správné zajištění chodu celého projektu a s ním spojená administrativa zabírá mnoho času, na který je potřeba téměř jedna pracovní síla navíc (průběžné zprávy, doklady o financování atd.)

Přípravná fáze projektu, ačkoli se to nezdá, je pak také velmi finančně náročná a zejména u velkých projektů, kdy žadatelé do této fáze mnohdy vloží i miliony korun, pak při jejich neschválení mohou hrozit finanční potíže. Toto je nebezpečné především u regionálních operačních programů, kdy výměna politického obsazení může preferovat jiné typy projektů, a tak projekty již doporučené ke schválení neschválit.

Pro žadatele je lepší sehnat si všechny finanční prostředky spojené s realizací určitého projektu již předem, aby se tak vyhnuli problémům s platební neschopností. Toto může žadatelům také přinést velké potíže na cestě k úspěšné realizaci projektu.

Proto by bylo vhodné zúžit žádost o dotaci na ekonomické či finanční studie, které by maximálně pomohly odhalit ty projekty, které mají nejvyšší přidanou hodnotu pro společnost a zbytečně by nezatěžovaly žadatele nadbytečnou administrativou. Samotná žádost o dotace vždy bude finančně nákladná, ale cílem navržené optimalizace je zvýšit efektivitu vynaložených prostředků. Taková finanční či ekonomická studie totiž nejenže pomůže úředníkovi vybrat vhodný projekt, ale současně bude pro žadatele vhodným dokumentem pro samotné řízení projektu. Ostatní přílohy žádosti, které jsou také významné, avšak nikoliv pro výběr projektu, ale pro jeho zadministrování by bylo možné vyžadovat až po úspěšných žadatelích v další fázi přípravy projektu.

Závěr

Současné programové období Evropské unie nabízí České republice velkou příležitost ekonomického rozvoje. Je to pro ni již druhé období, kdy je plnohodnotně zapojena do politiky solidarity a již tedy není zatížena budováním celé implementační struktury. Získané zkušenosti by jí tak měly napomoci k plynulejšímu řízení přidělování finančních dotací a jejich lepšímu a konkrétnějšímu zaměření. Mimoto objem přidělených finančních prostředků ze strukturálních fondů může být v přepočtu na obyvatele nejvyšší z celé Evropské unie.

Cílem této práce bylo zmapovat využívání finančních zdrojů v České republice v souladu se stanovenými cíli politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, vyhodnotit náročnost implementace strukturálních fondů do ČR a náročnost zpracování projektů.

Evropské unii je často vytýkána administrativní zátěž spojená s celým procesem čerpání finančních prostředků, příliš přísná pravidla týkající se výběru projektů i jejich kontrolování. Administrativa se s výší přidělených finančních prostředků nemění, což má dopad zejména na malé podniky a neziskové organizace. Kritéria pro sepsání úspěšné žádosti jsou opravdu velmi přísná, žadatelé mnohdy nejsou schopni žádost vyplnit sami, což snižuje zájem o tuto finanční pomoc. Výběr projektů je sestaven tak, aby motivoval potenciální zájemce o vypracování co nejlepších projektů a vybrané projekty byly co nejkvalitnější, forma soutěže o přidělené dotace ovšem nemá vždy tento účinek a může odsunout realizaci dobrých a potřebných projektů ve prospěch jiných. Důkladná kontrola a monitorování vynakládání přidělených finančních prostředků jsou však důležité, již takto mají jednotlivé státy velký prostor k vytyčení vlastních priorit a ledabylé přidělování dotací by mohlo mít nepříznivý dopad na jejich hospodářskou dynamiku.

Velké množství vyjednaných operačních programů pak ztěžuje realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR, a to na straně potenciálních žadatelů o finanční výpomoc, administrativních pracovníků i celkové účinnosti této politiky na území České republiky. Česká republika si prosazuje mnoho svých zájmů proti Evropské unii, což je například vidět na typech podporovaných projektů některých regionálních operačních programů, jež se zaměřují spíše na menší projekty, přičemž pozornost EU je směřována k velkým projektům a snaží se tak motivovat i členské státy.

Regionální operační programy se celkově jeví jako problematické. Jsou úzce spjaty s politickým vedením jednotlivých krajů ČR, tedy snadno zmanipulovatelné pro jejich prospěch. Spolupráce regionálních operačních programů s tématickými, zaměřenými na

stejnou část území, je nízká, což si odporuje s plynulým rozvojem území České republiky.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti podporuje sladování administrativních postupů ČR s ostatními členskými státy EU, na straně České republiky je však ještě důležité posílit vzájemnou kooperaci na projektech mezi jednotlivými subjekty, jež je zatím velmi slabá, stejně jako všeobecné povědomí o strukturálních fondech, což je způsobeno jejich nedostatečnou prezentací, jež by podávala ucelenější pohled o možnostech financování a podporovaných aktivitách.

Do jaké oblasti strukturální fondy zaměřit především, je otázkou. Ozývá se mnoho hlasů, že nejperspektivnější zaměření v souladu s dosažením cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti je do oblasti rozvoje malého a středního podnikání. Podpora jedné firmy však může mít výrazný dopad na jiné firmy v odvětví a konkurenceschopnost vně České republiky. Naopak velkou hrozbou by mohla být zejména umělá podpora neperspektivních průmyslových odvětví, což by byla opravdu spíše potřeba určených finančních prostředků z evropského rozpočtu, nežli účelné investování peněz.

Seznam použité literatury

Literatura:

- (1) Maryáš, J.: *Evropská unie a euroregiony*. Masarykova univerzita, Brno 2006, 1. vydání, 241 stran, ISBN 80-210-4204-4
- (2) Wokoun, R.: *Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů*. MMR ČR. Odbor integrace a strukturálních fondů, Praha 1998, 2. vydání
- (3) Lukáš, Z., Neumann, P.: *Společná zemědělská politika EU – regionální a strukturální politika EU*. Praha: VŠE, 2000, 1. vydání, 139 stran, ISBN 80-845-0064-7
- (4) Adámková, V., Kalínská, E., Klíma, M., Kratochvíl, P.: *Ekonomická a politická integrace Evropy. Vybrané kapitoly*. Oeconomica, Praha 2003, ISBN 80-245-0520-7
- (5) *Zvláštní zpráva o kohezní politice (politice soudržnosti). Historie a perspektivy Strukturálních fondů EU*. Zlín, 2005
- (6) Jiříček, P.: *Strukturální fondy EU – historie, současnost a perspektivy*. Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2006,
dostupné z:
http://kvf.vse.cz/download.php?akce=detail&id_detail=25&sekce=2
- (7) König, P., Lacina, L. a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2004, ISBN 80-7179-846-0
- (8) Ševčík, P. a kol.: *Jak získat peníze od státu, bank a EU aneb receptář podpor, dotací, záruk a úvěrů pro podnikání a investování*. NEWFINANCES, s.r.o., Praha 2004, ISBN 80-903354-1-1
- (9) *Finanční prostředky fondů EU v období 2007 – 2013*. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2007, ISBN 987-80-86684-43-7
- (10) *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor evropských fondů, Praha 2007
- (11) Vilamová, Š.: *Čerpáme finanční zdroje Evropské unie*. Grada, Praha 2005, ISBN 80-247-1194-X
- (12) *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, verze 1 aktualizovaná k lednu 2006

- (13) Palánová, I.: *Jak připravit projekty financované z evropských fondů v období 2007 – 2013 – praktická příručka pro školy*. Národní ústav odborného vzdělávání, Praha 2008, ISBN 978-80-87063-16-3
- (14) *Projekty financování z nástroje ISPA*. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky 2004
- (15) Potluka, O.: *Příprava a řízení projektů Fondu soudržnosti. Díl II. Finanční řízení projektů Fondu soudržnosti*. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha 2004, ISBN 80-86684-17-2
- (16) *Podpora kultury a umění z Evropské unie*. Institut umění, Praha 2006, 1. vydání, ISBN 80-7008-191-0
- (17) *Kultura a strukturální fondy*. Ministerstvo pro místní rozvoj, Odbor Rámce podpory Společenství, Praha 2005
- (18) *Příručka pro žadatele o finanční podporu z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost*. Řídící orgán OP VK, verze 5, 2009

Internetové zdroje:

- (19) <http://www.strukturalni-fondy.cz/>
- (20) <http://www.euroskop.cz/>
- (21) <http://www.upol.cz/>
- (22) <http://www.msmt.cz/>
- (23) <http://www.mpo.cz/>
- (24) <http://www.mmr.cz/>
- (25) <http://mfcr.cz/>
- (26) <http://www.esfcr/>
- (27) <http://urbact.eu/>

Další zdroje:

- Aktuální výzvy řídicího orgánu OP VK dostupné z: <http://www.esfcr.cz/>
- Aktuální výzvy řídicího orgánu OP PI dostupné z: <http://www.mpo.cz/>
- Příručka *Jak vyplnit webovou žádost OP VK* dostupná z: <http://www.esfcr.cz/>